

letrak bertsotan 2

O.H.O. I. maila

antton cazabon

ELKAR

Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerketa Sailak onetsia 1987-5-15

© Antton Cazabon

© ELKAR, Esterlines, 10 - Donostia Tf. 42 63 19

D. L.: NA. 1.007-1987

ISBN 84-7529-464-2

Inprimatzaile: Gráficas Lizarra, S. L., Ctra. de Tafalla, Km. 1 - Estella (Navarra)

antton cazabon

**letrak
bertsotan
2**

O.H.O. I. maila

Marrazkiak: Andoni Odriozola

ELKAR

Hitzaurrea

Irakurketa-idazketa prozesua 5 urterekin hasi eta O.H.O.eko 2. Mailan bukatzen bada ere, dudarik gabe urterik zailena eta gogorrena, prozesu honi dagokionez, *1. Maila* da. Maila honetan izugarrizko lana da andereñoak egin behar duena: letra guztiak banan-bana haurrari aurkeztu eta ezagutarazi; horrela, pixkanaka-pixkanaka ikasleak letra horiek irakurtzen eta idazten joan daitezten.

Letra horiek ez ditugu bakarka aurkeztuko, beti hitz baten barruan noski, eta hitz hori ahal bada esaldi batean, eta esaldi hori ipuin edo kontaketa batean. Haurrak zenbat eta ezaugarri gehiago eduki, letra orduan eta errazago eta azkarrago ikasi eta bereganatuko du.

Oiartzungo «Haurtzaro» ikastolan era honetan lantzen genituen hizkiak 1. Mailan, eta lanerako orduan gehienbat erabiltzen den metodologia «Hasi-masiak» deritzana da.

Hiru liburuska hauen helburua, metodo hori pixkat berritzea, osatzea eta bizitzea izango litzateke. Lehen, letra hitz batean aurkezten bazen kontaketa baten bidez, orain *letra* hori *bertso edo koplak* batean aurkeztuko dugu. Hau da, lehen baino askoz interes eta erakargarritasun gehiagorekin:

- a) Alde batetik betiko elementuak: letra berriak hitz berri batzutan, pertsonaia berriak, kontaketa berriak...
- b) Eta bestetik, letra berri hori kantuz, bertso baten bidez agertzea, honek esan nahi duen guztiarekin. Ez da bakarrik letra berri bat aurkeztea besterik gabe, baizik bertsoaren inguruan agertzen diren elementu guztien osotasunean agertzea: *Doinua, Erritmoa, Bertsoa*, edo *Abestia Bera*...

Horrela, elementu berri hauekin memorizatze eta bereganatze edo ikasketa prozesua askoz biziagoa, azkarragoa eta alaiaagoa da. Doinu bakoitzarekin letra bat erlazionatzen du ikasleak, eta alderantziz.

Ikasturte hasieran 1. Mailako andereño batek esan zidan bertso bat egiteko «ama», «mamia», «mamua», «amaia»,... eta -m- zeramaten beste zenbait hitzez baliatuz. Gero, «tomatea», «loritoa»,... eta antzekoak. Beste batean, «aitona», «amona»,... etab. -n- lantzeko.

Horrela sortu zen metodologia berritzearen ideia. Andereñoaren ideia hura neregianatu nuen, eta «*Hasi-masiak*»-eko *letra bakoitzarekin hiru bertso edo hiru koplak* egin nituen. -M- rekin hasi, eta -TT-rekin bukatu.

27 letra zirenez, *bertsoak 81*, matematikak ongi badaude behintzat.

Letra bakoitzeko hiru bertsoak doinu berdinean doaz, eta hogeitazazpi letren doinuak, ezberdinak.

Beraz, **hiru liburuska hauen bigarren helburua**, 1. Mailako haurrak, eurak konturatu ere egin gabe, *bertsolaritza munduan murgiltzea* izango litzateke. Izan ere, ikasturtea bukatzerako 27 doinu ezberdin ezagutu eta kantatuko bait dituzte. Esan behar

da, 27 doinu horiek oso errazak eta ezagunak direla denak. Hasi baino lehen, denak begien bistan izan ditzazun, hona hemen letraz-letra landuko ditugun doinu ezberdinen zerrenda:

LETRAK BERTSOZ-BERTSO

- 1.- M: Baratzeko pikuak (Kopla txikia)
- 2.- T: Bihotz eritua (Zortziko txikia)
- 3.- N: Txarmengarria zira (Zortziko txikia)
- 4.- K: Pasaiaiko herritik (Zortziko txikia)
- 5.- B: Ikusi nuenean (Kopla berezia)
- 6.- L: Neska zahar bat tentatzen (Zortziko txikia)
- 7.- P: Ama begira zazu (Kopla txikia)
- 8.- G: Bautista Basterretxe (Zortziko txikia)
- 9.- D: Hamalau heriotzena (Hamarreko txikia)
- 10.- R: Frantses euskaldun bat (Zortziko handia)
- 11.- RR: Behin batean Loilan (Zortziko txikia)
- 12.- TR: Tiriki-tiki-tauki (Kopla txikia)
- 13.- DR: Axuri beltza (Kopla handia)
- 14.- GR: Haurrak ikas zazue (Kopla txikia)
- 15.- X: Aldapeko sagarraren (Berezia)
- 16.- TX: Iparragirre abila dela (Berezia)
- 17.- Z: Paradisuko atean (Berezia)
- 18.- S: Ameriketara joan nintzen (Berezia)
- 19.- J: Anttoni Anttoni (Berezia)
- 20.- Ñ: Ardoa edanda (Berezia)
- 21.- TZ: Itsasoa laino dago (Berezia)
- 22.- TS: Nere sentimentua (Zortziko txikia)
- 23.- F: Astoa ikusi nuen (Zortziko txikia)
- 24.- FR: Hargin andaluza (Zortziko txikia)
- 25.- FL: Bonbolontena (Kopla handia)
- 26.- LL: Urte zaharreko koplak (Kopla berezia)
- 27.- TT: Maritxu nora zoaz (Zortziko txikia)

Hirugarren helburu bat ere aipatu nahi genuke:

Marrazkiena.

Lehen aipatutako elementuez gain, beste bat ere azalduko da metodologia honetan: Bertako marrazkiak margotzea. Letra bakoitzeko hiru bertsoei dagozkien marrazkiak hortxe izango ditu ikasleak bere gustora margotzeko aukeran ezker-eskuin. Marrazki hauen bidez Maila horretako haurrengana hurbiltzen saiatu gara, ahal den barregarrienak eginez, eta uste dugu Andonik —14 urtetako mutikoak— helburu hori bete duela.

Bukatzeko, esan, lehen esperientzia Oiartzungo Haurtzaro ikastolako 1. Mailako irakasleek daramatela, eta orain arteinokoan behintzat oso egoki eta positibotzat jotzen dutela Irakurketa-idazketarako prozesuan bide berri honetatik abiatzea.

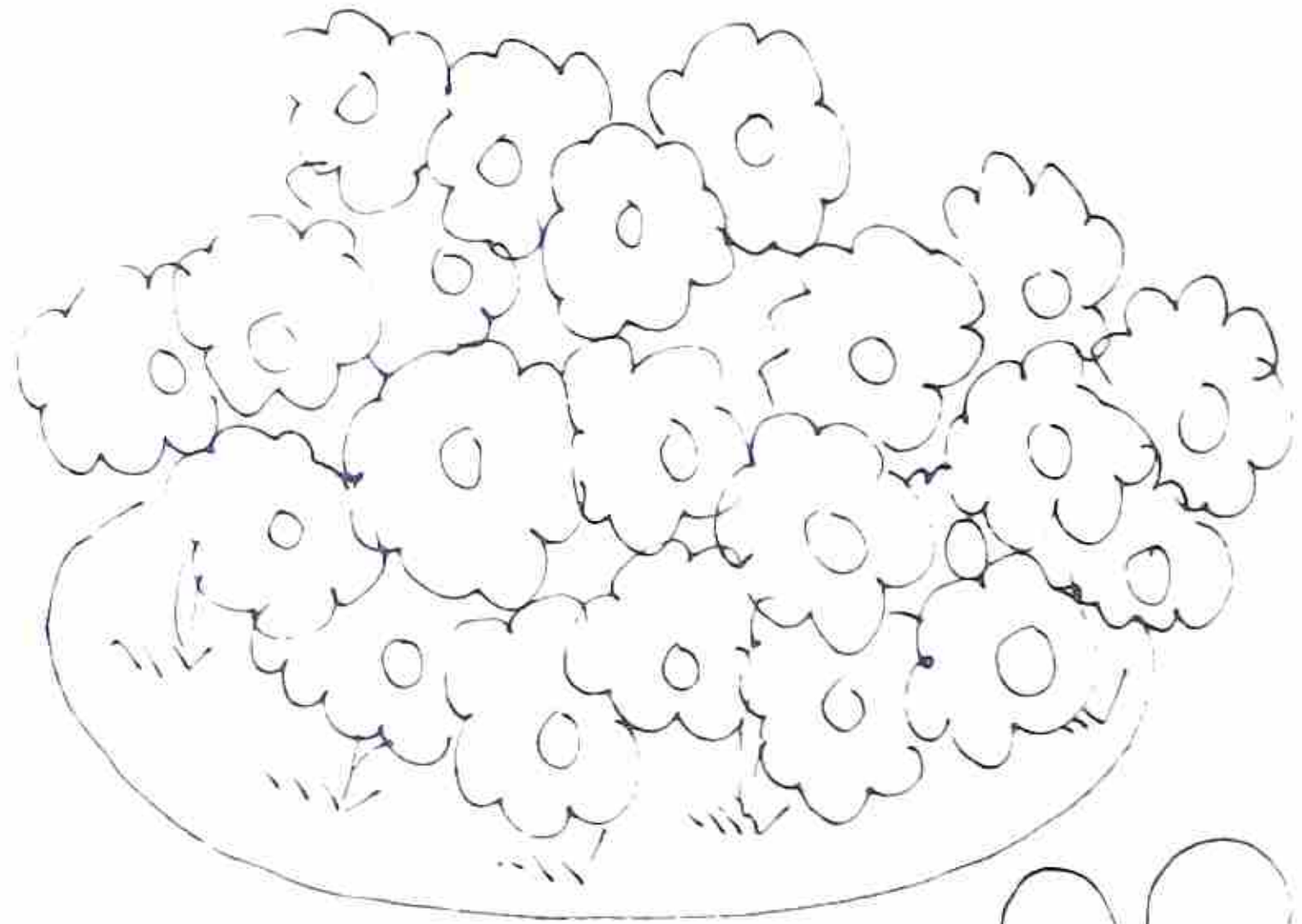
Oiartzunen, 1.987-III-31

Antton Cazabon

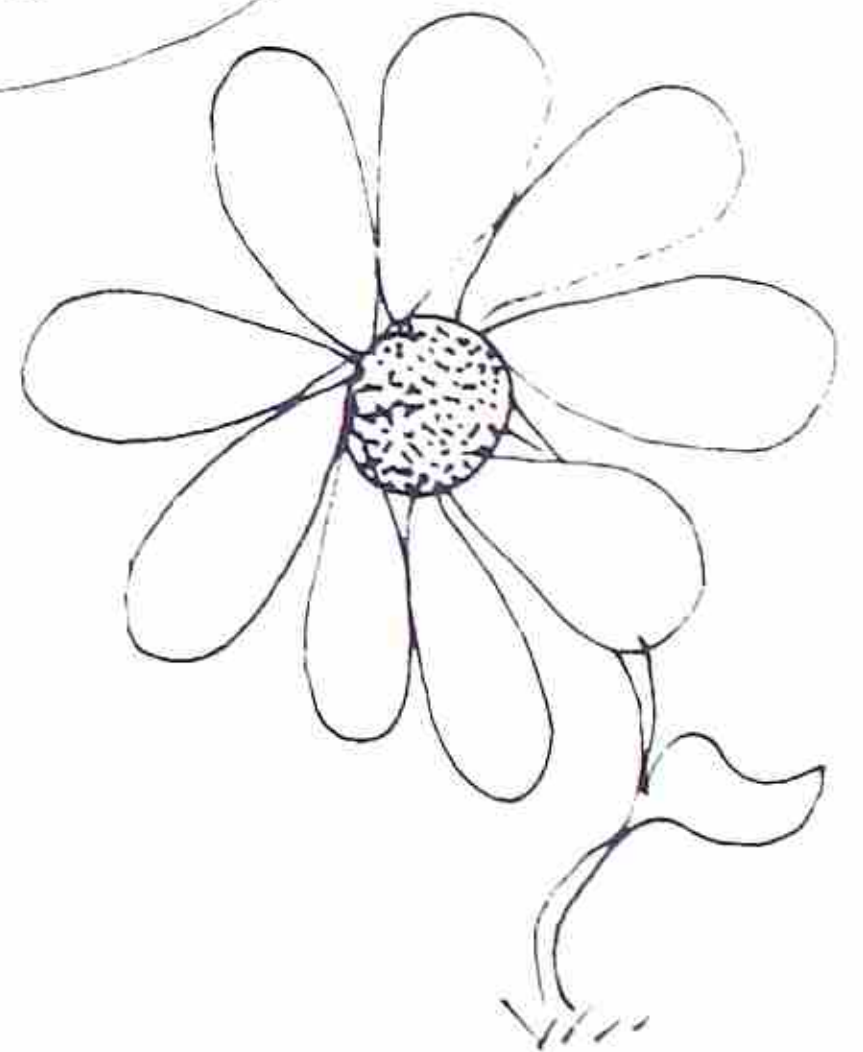
Nire eskerrik beroenak
Maribi Alonsori, ideia
honen argia nire buruan
piztu zuelako.

lorategia

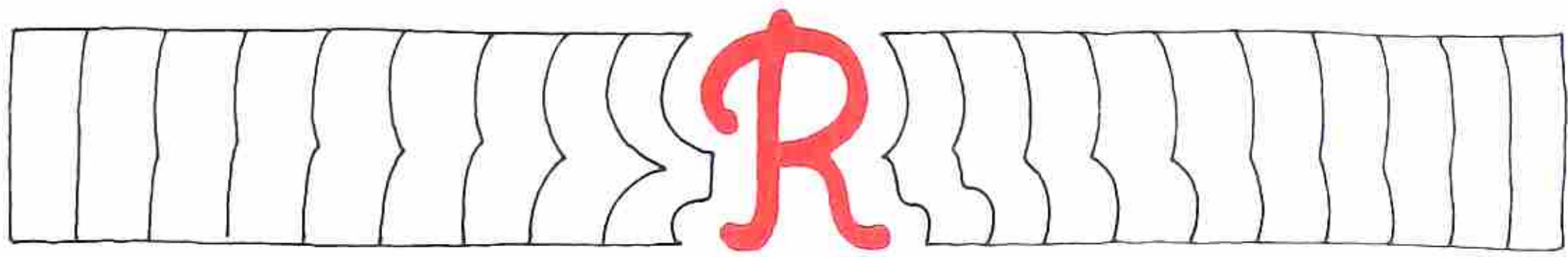

lorea

euria

Doinua: "Frantzes euskaldun bati"

Nire dirua gastatu behar
orain gehiegi dut eta,
etxe guztia goitik behera
bait daukat bete-beteta.
Gustora asko erosiko dut
tututa edo tronpeta,
bai eta ere ihauteritan
erabiltzeko kareta.

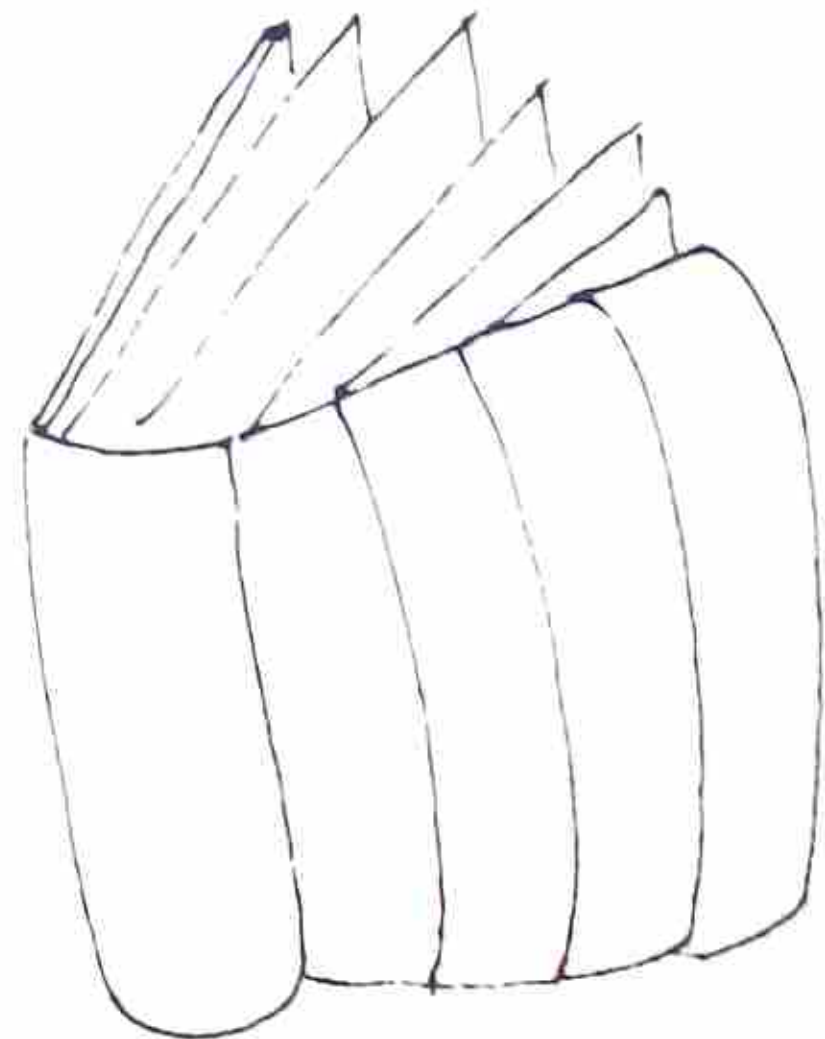

bero - bero

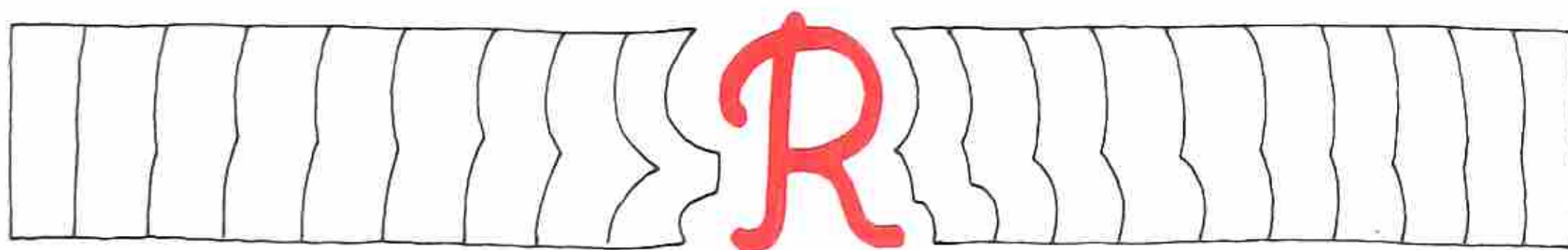

libruua

igeri

Doinua: "Frantses euskaldun bati"

Oherako garaia iritsi
bero-bero egoteko.

Ea liburua ireki nuen
irudiak ikusteko:

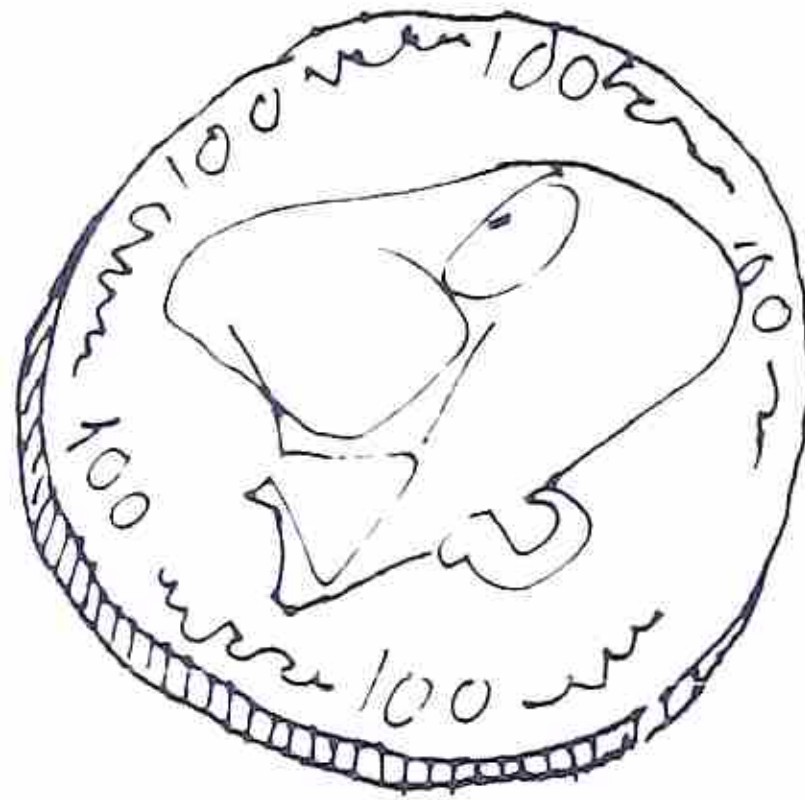
lore dotore eta piszina
nik igeri egiteko.

Eta amatxeok: berandu da ta
argi hori itzaltzeko.

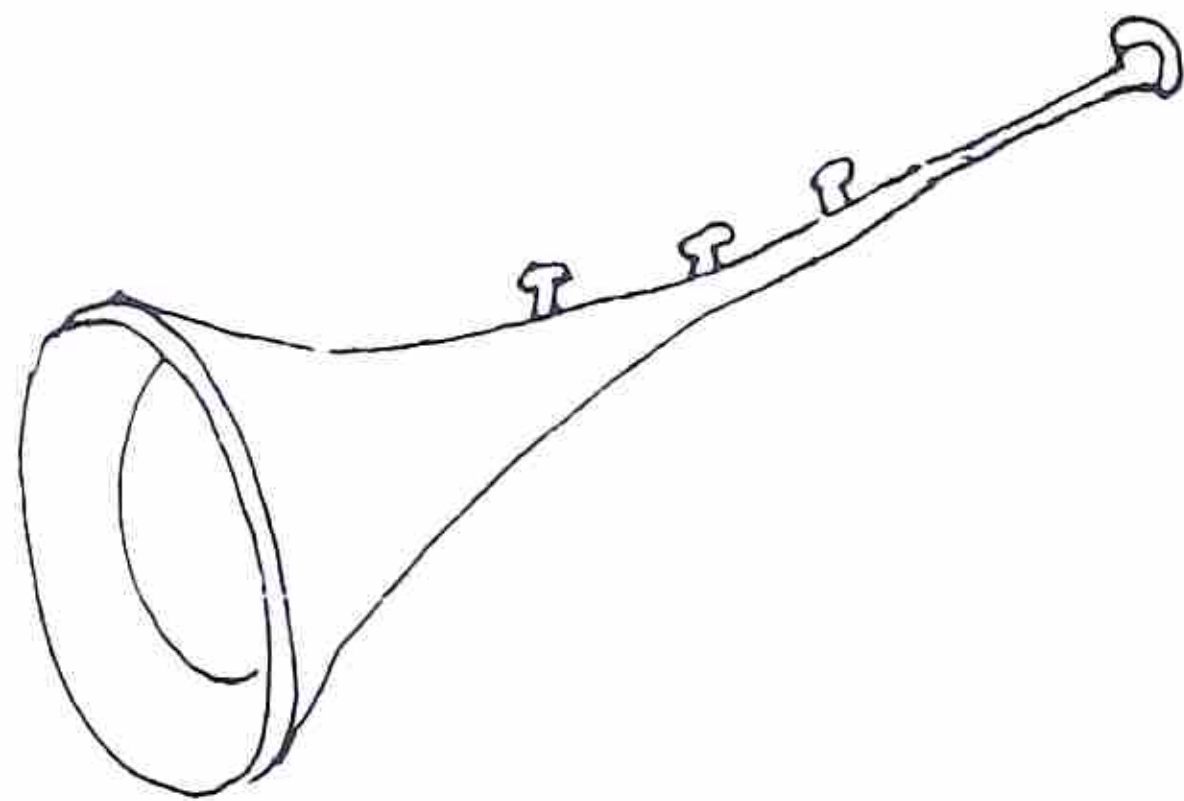

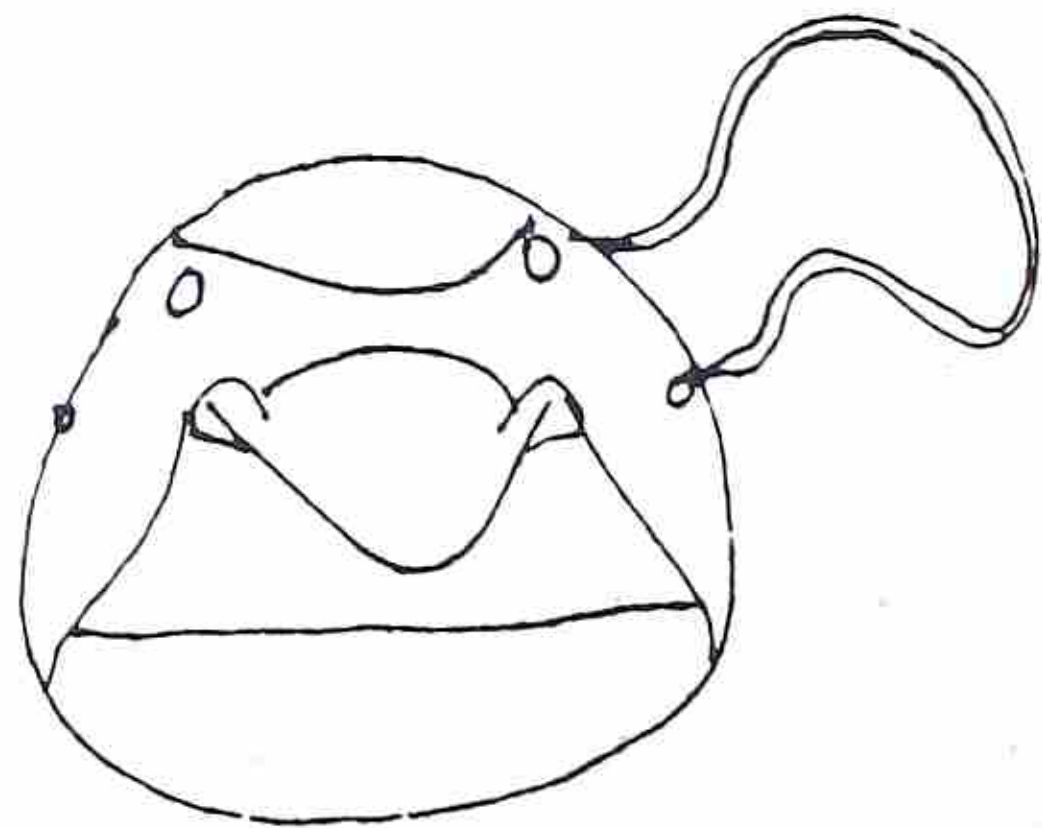
dirzua

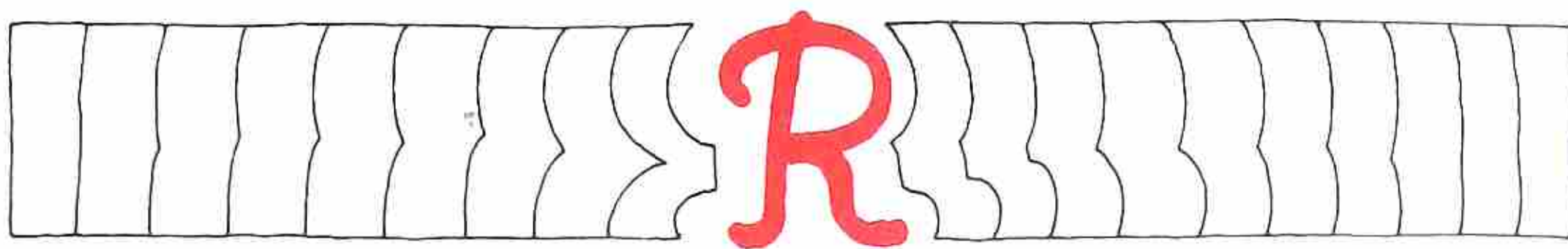

tuzuta

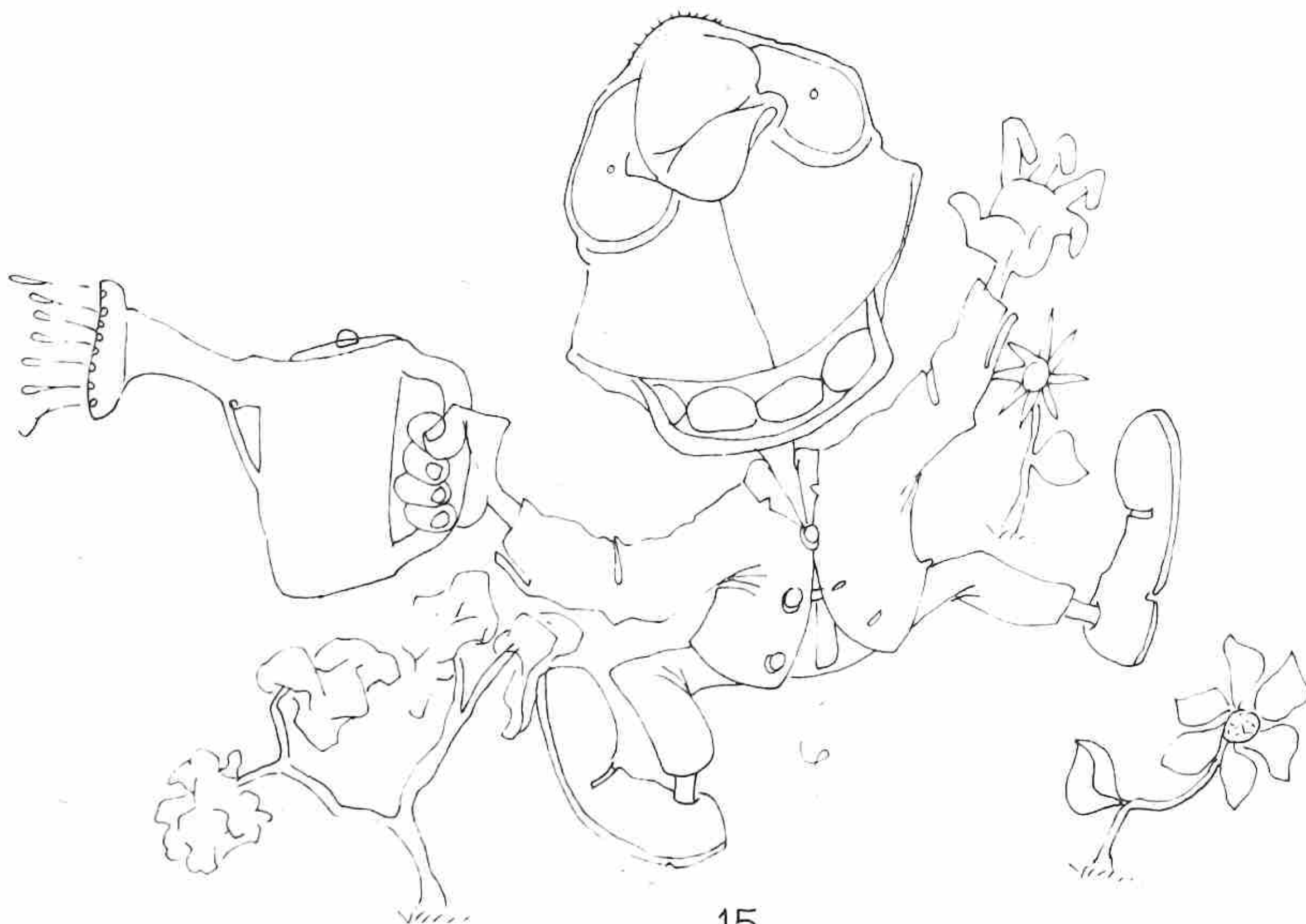
kazeta

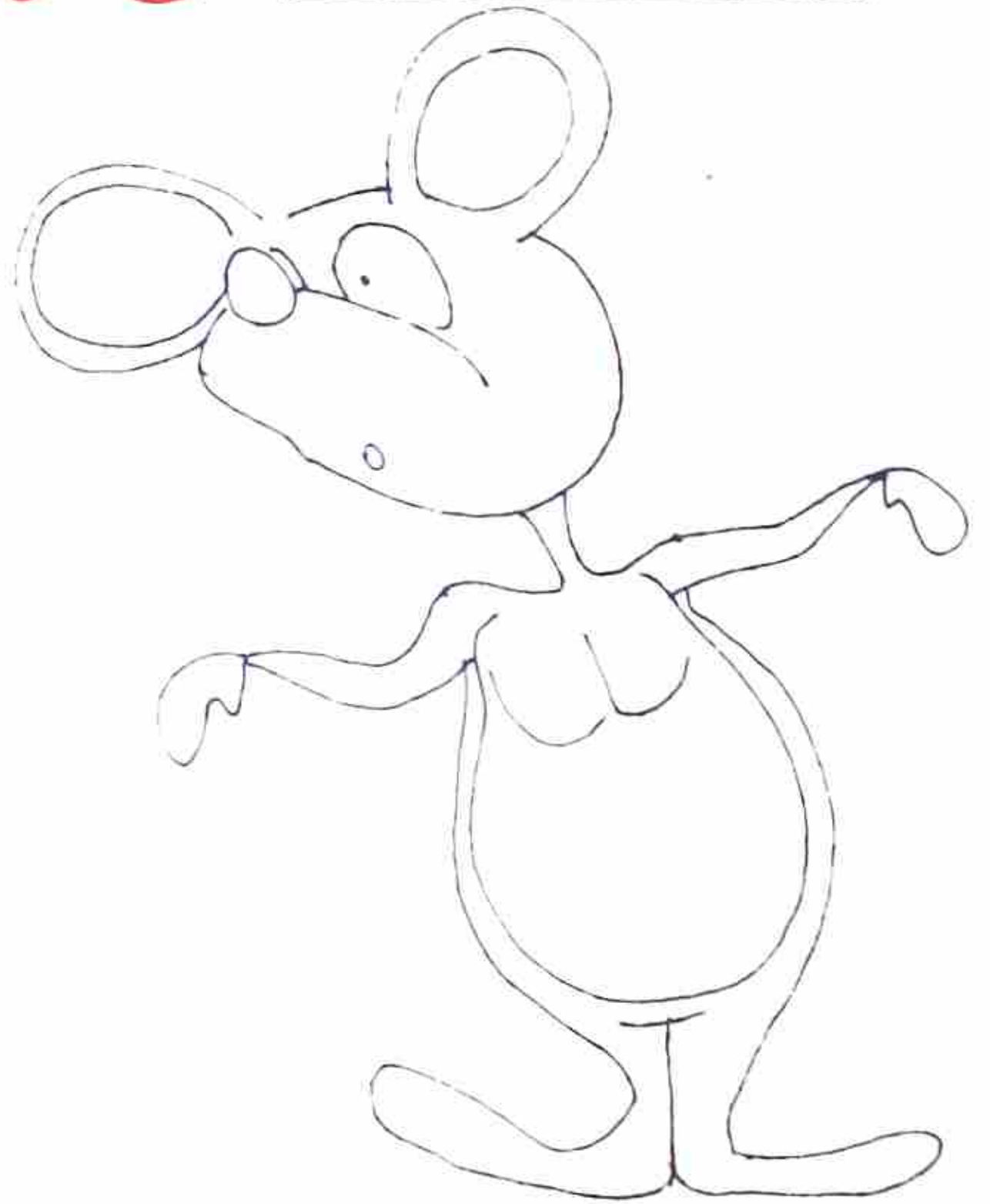
Doinua: "Frantses euskaldun bati"

Nire lorategian ba dira
lore asko ta ugari,
egiten baitu eguzki eder
egiten du nahiko euri.
Halare hiru alditan ura
botatzzen diot lurrari
Kolore biziz apaindu dadin
berde, gorri eta zurri.

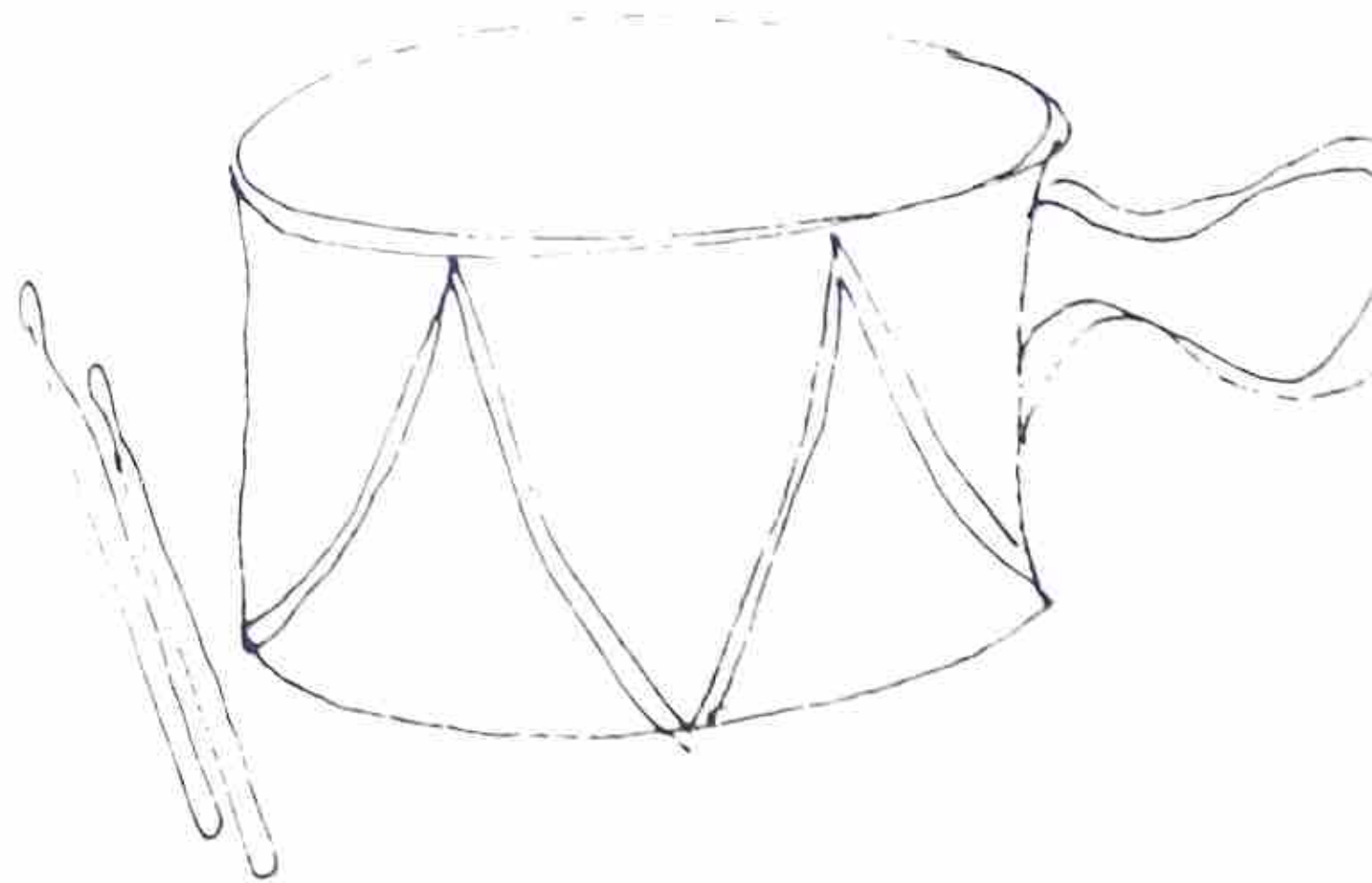

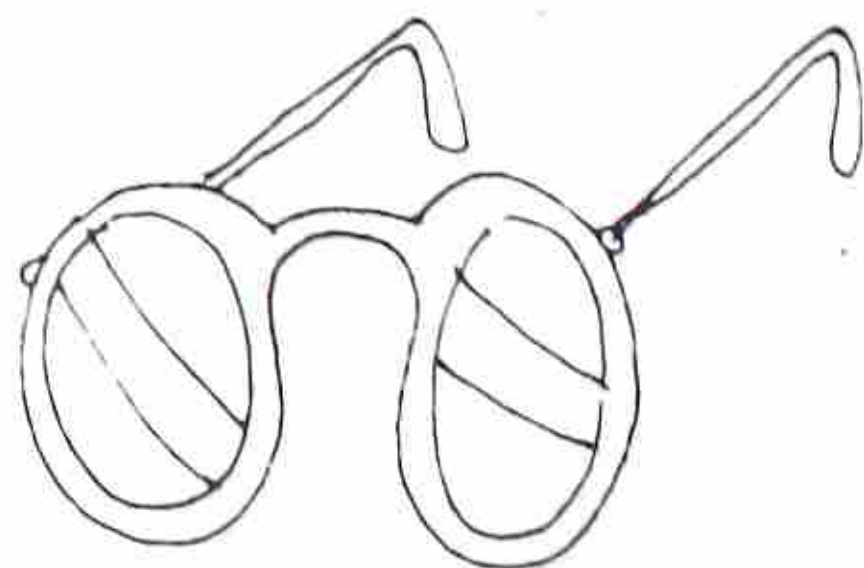
arvatoia

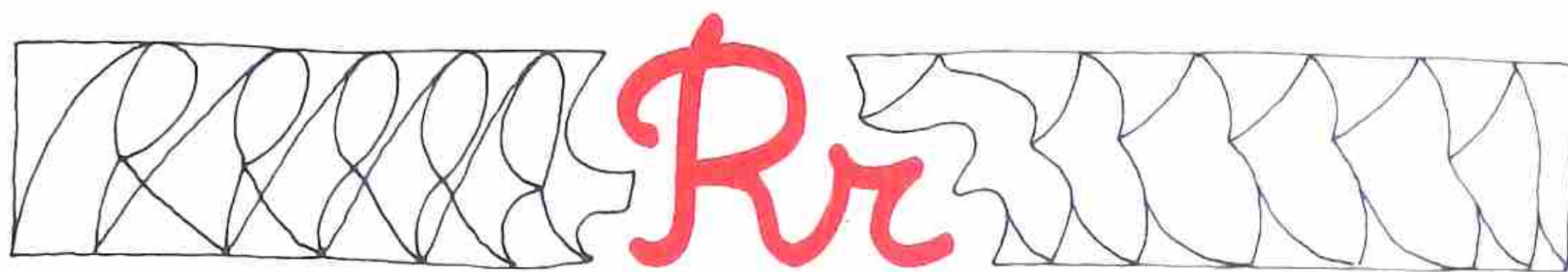

danborra

betavrekoak

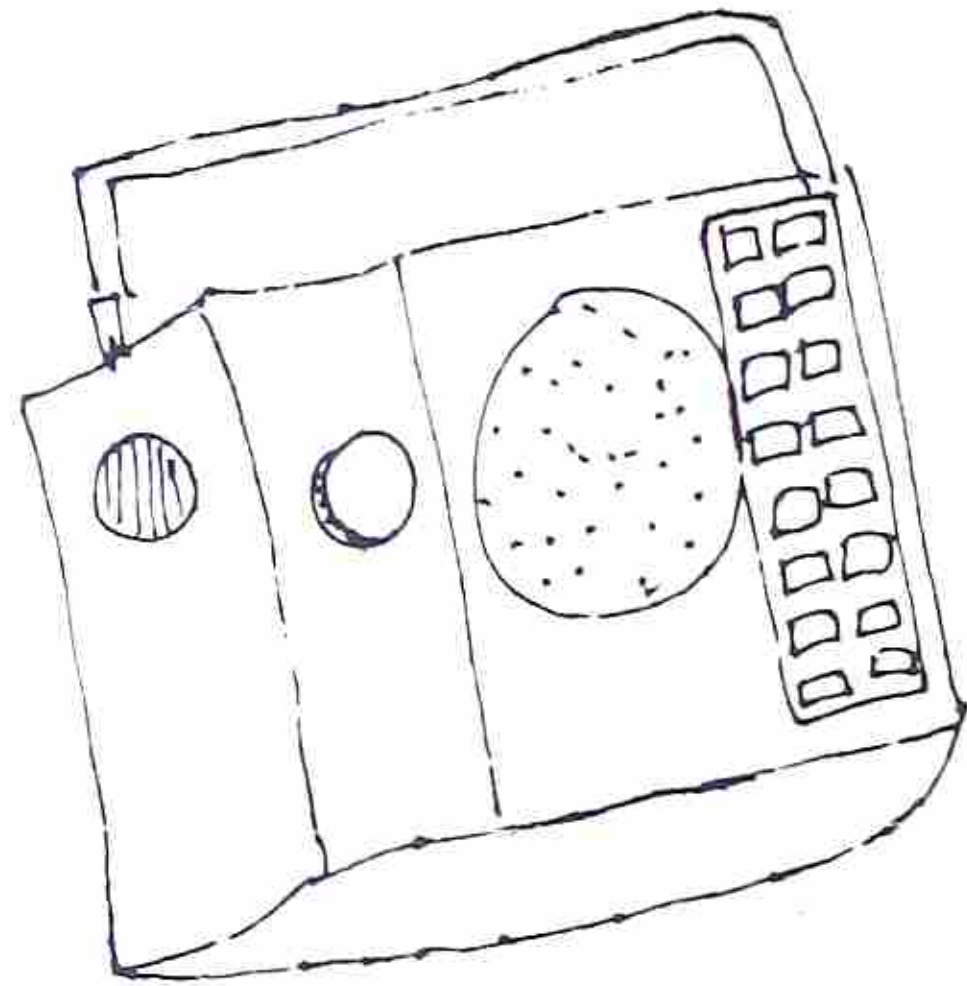
Doinua: "Behin batean Loiolan"

Irratia entzuten
arratoi azkarra,
abarkak jantzi eta
aurpegian farra.
Hamar ordu lo egin,
begitan makarra.
Hara nolakoa den
arratoi baldarra.

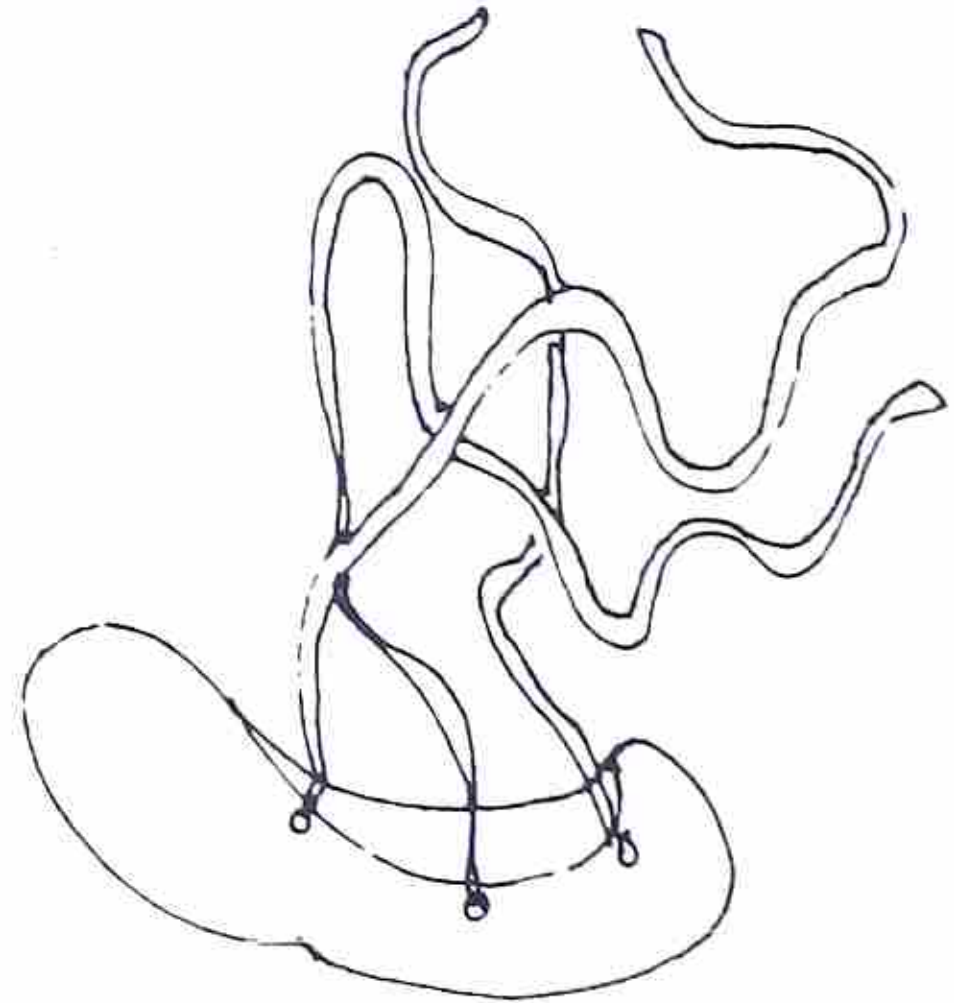

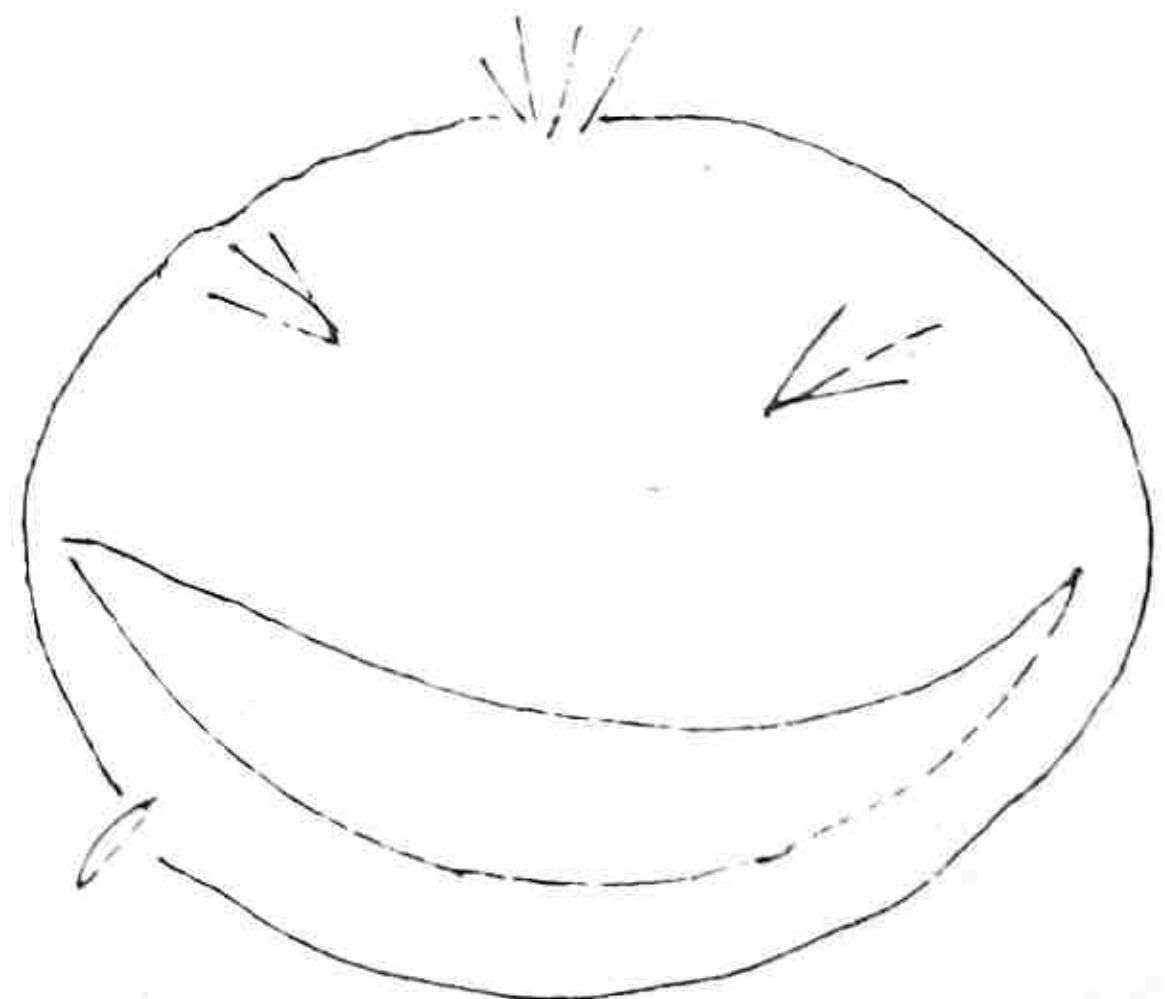
irr^{ra}tia

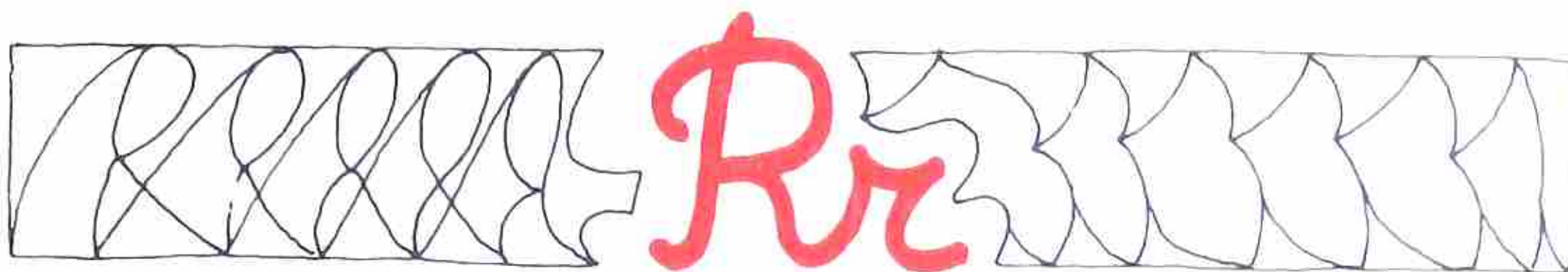

abarkak

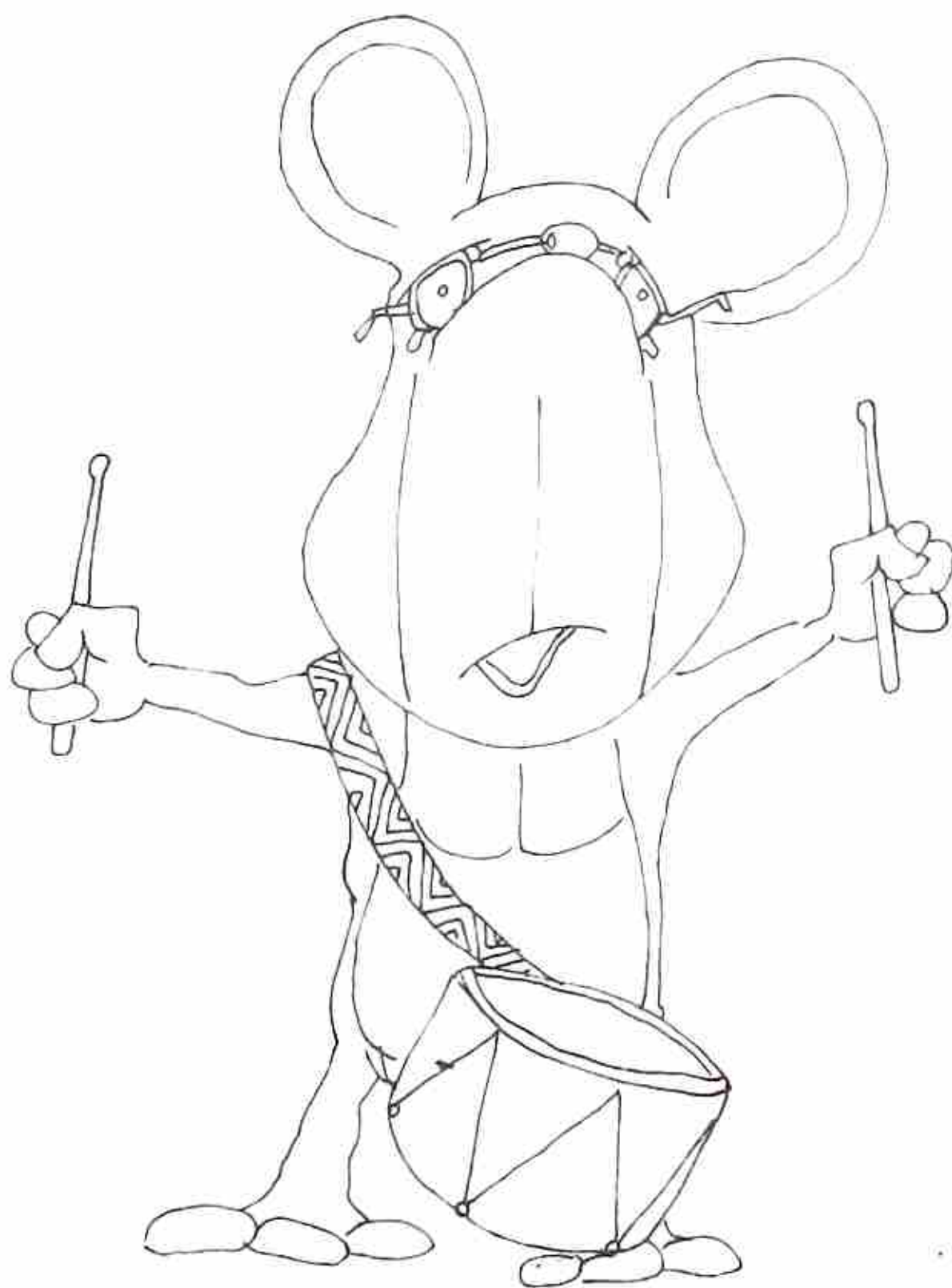
far^{ra}

Doinua: "Behin batean Loiolan"

Danborra jotzen dago
arratoi zaharrra,
ipurdia zimurrra
belarrri gogorrra.
Betaurrrekoak ditu
ta bista kaxekarrra,
indarrrik ez, alferrra,
lanean xabarrra.

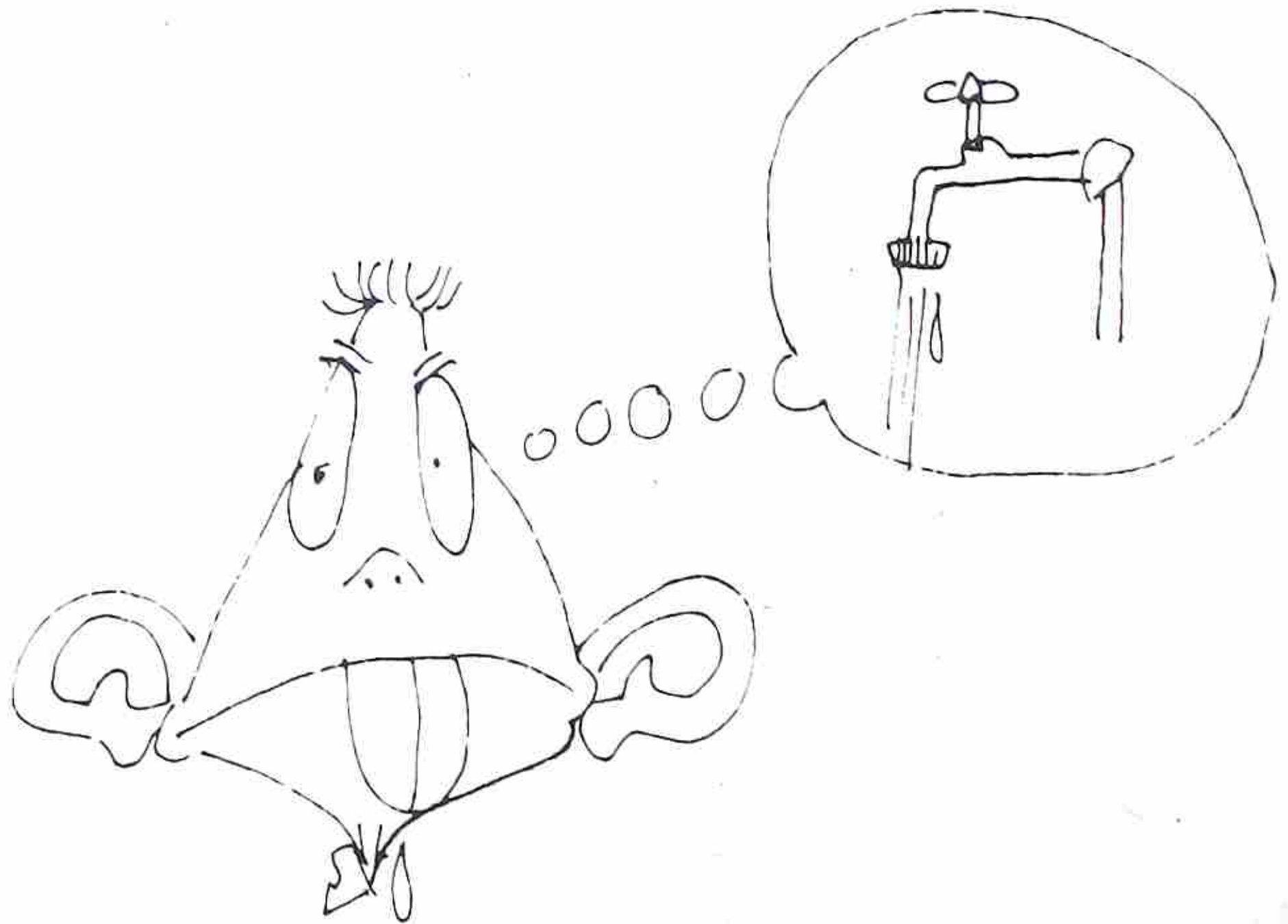
zerria

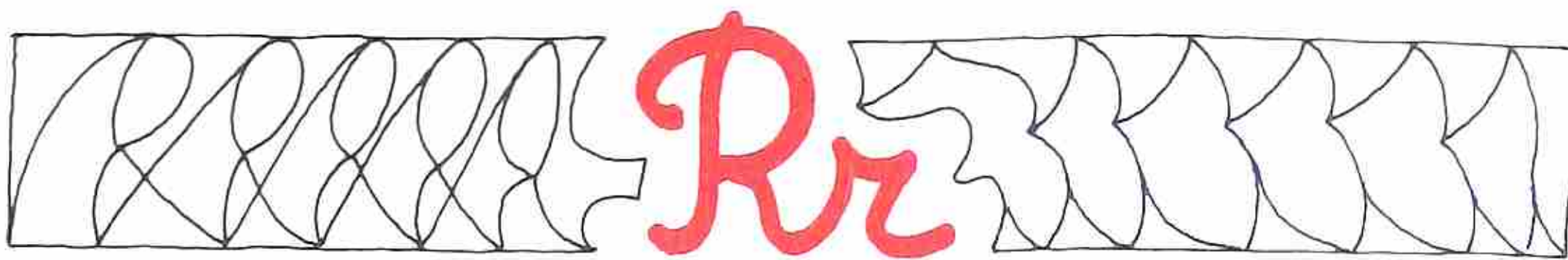

belarria

egarria

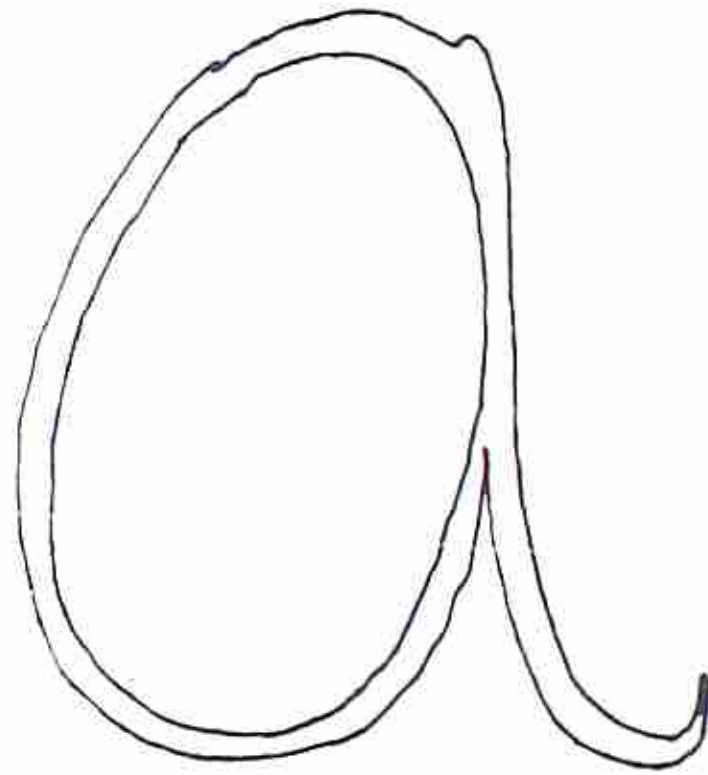
Doinua: "Behin batean Loiolan"

Zerri-askan sartuta
hor dago zerria,
karrasei: kurvin-kurvin!
erne belarria.
Izugarria daukan
gose-egarria,
jana ekarri arte
istilu gorria.

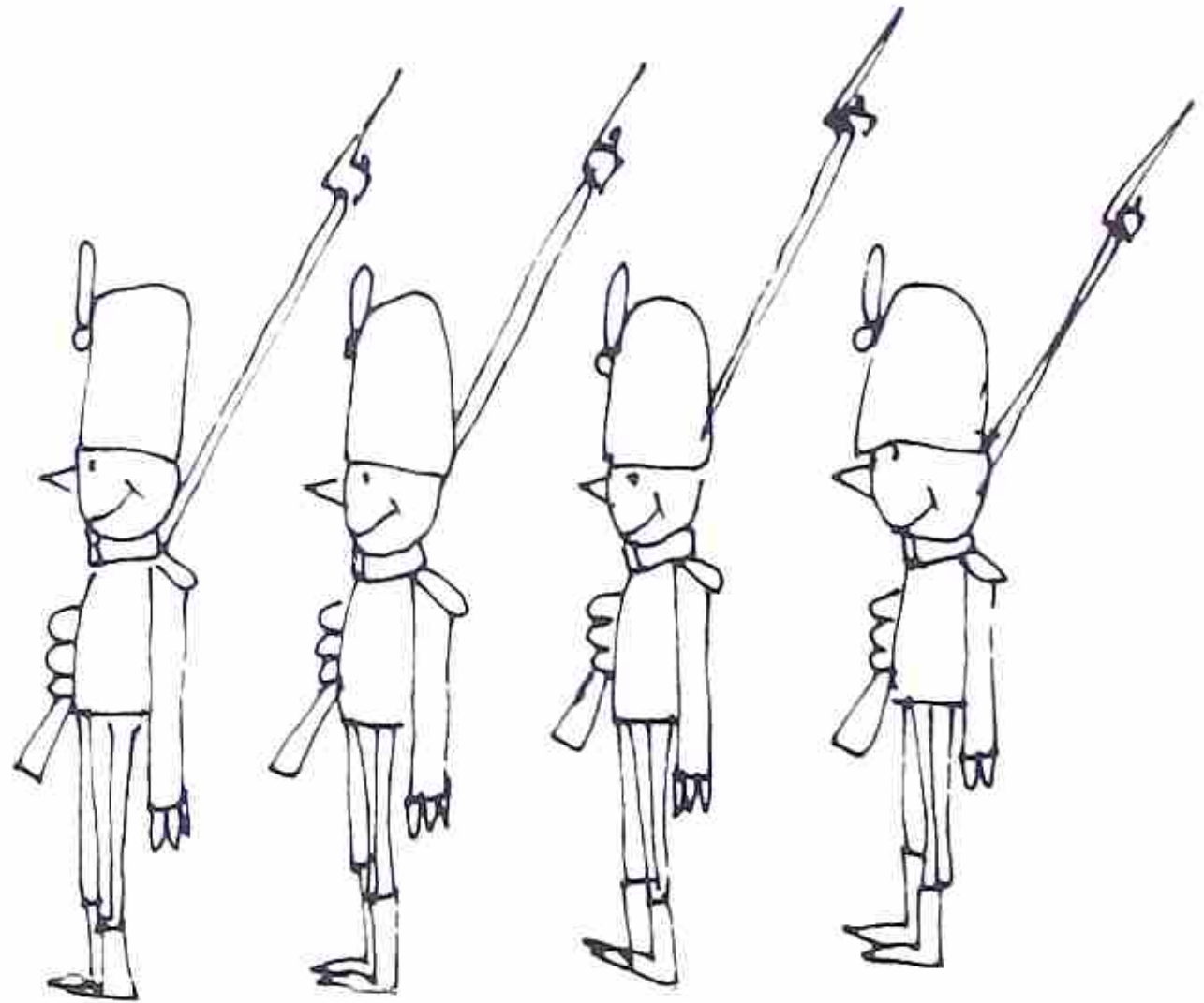

letra

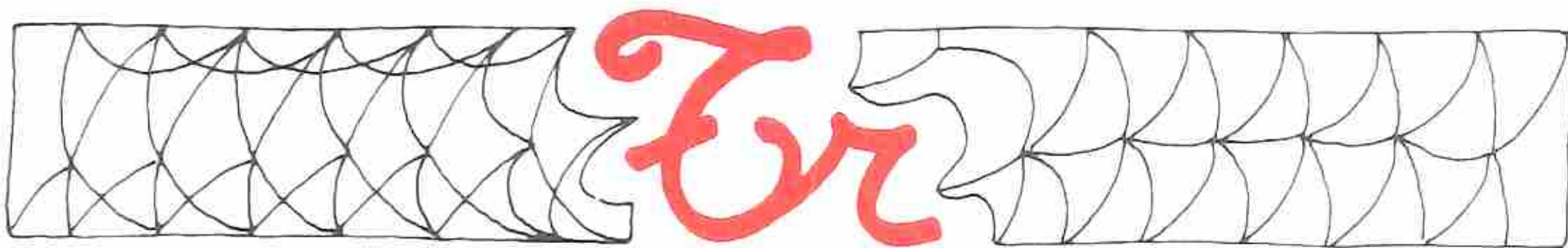

tropa

tripa

Doinua: "Eiriki tiki tauki"

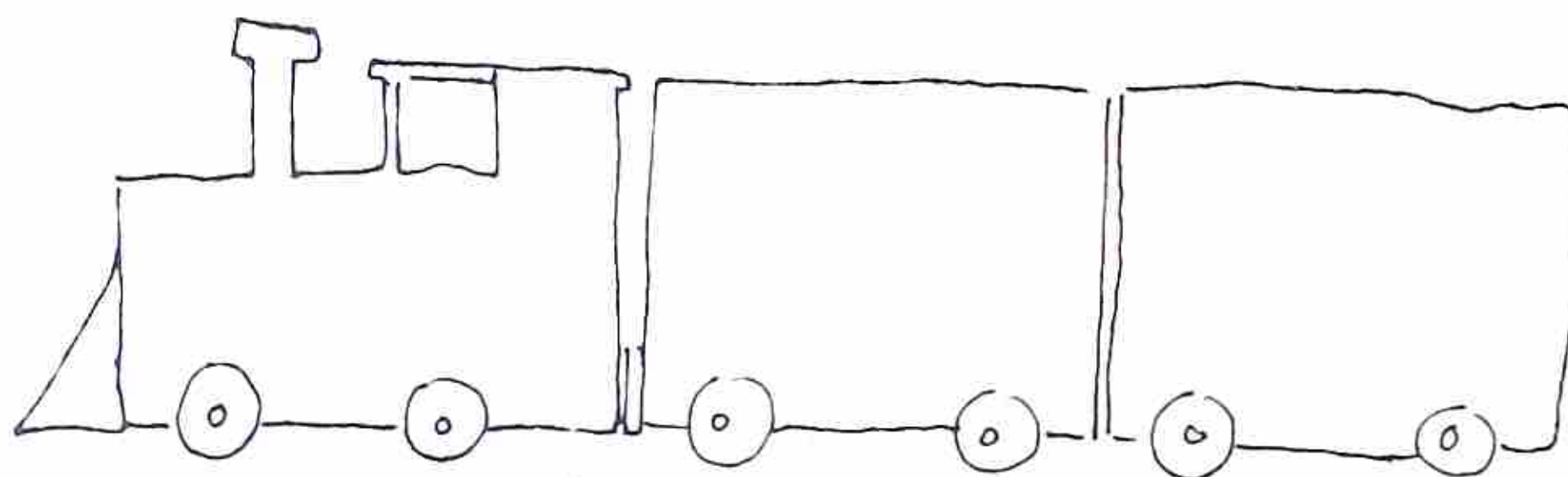
Ikasi behar dugu
aurten le**tra** **tr**opa. (Errepikatu)
Gaude **tr**ipako minez
ta burutik jota.

Ai, ai, ai, ta burutik jota.

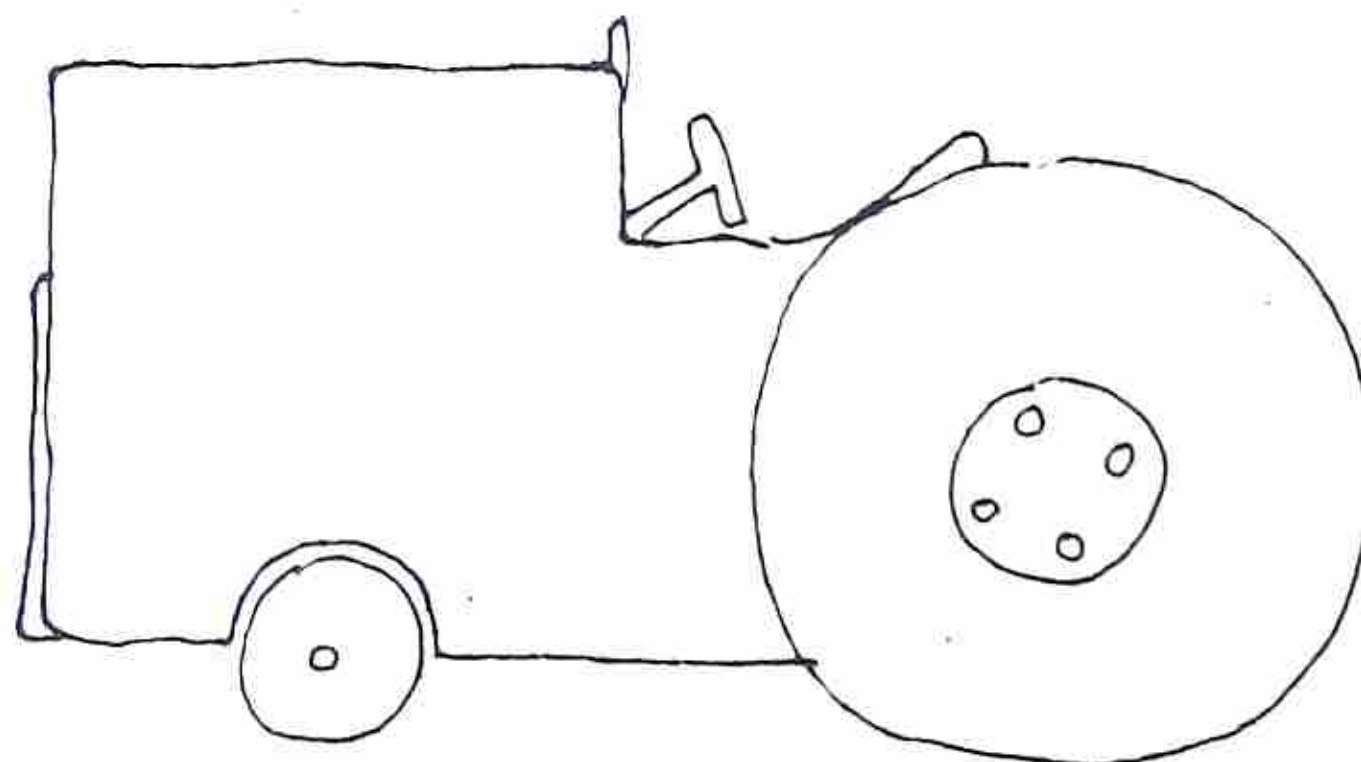

trēna

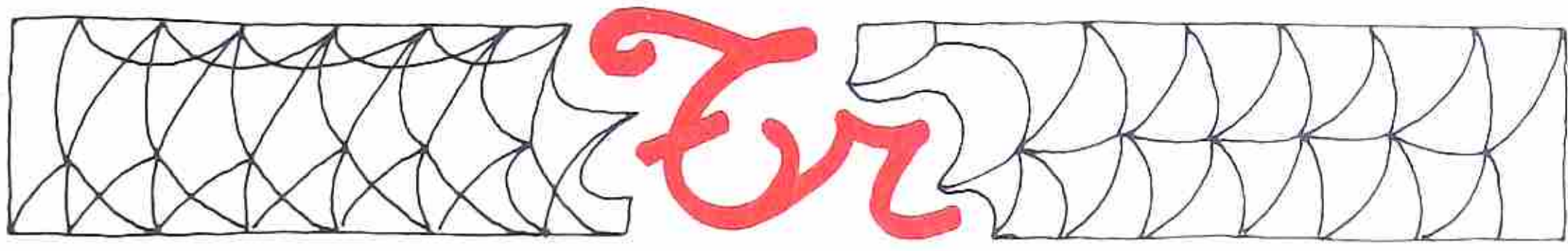

traktorea

trineoa

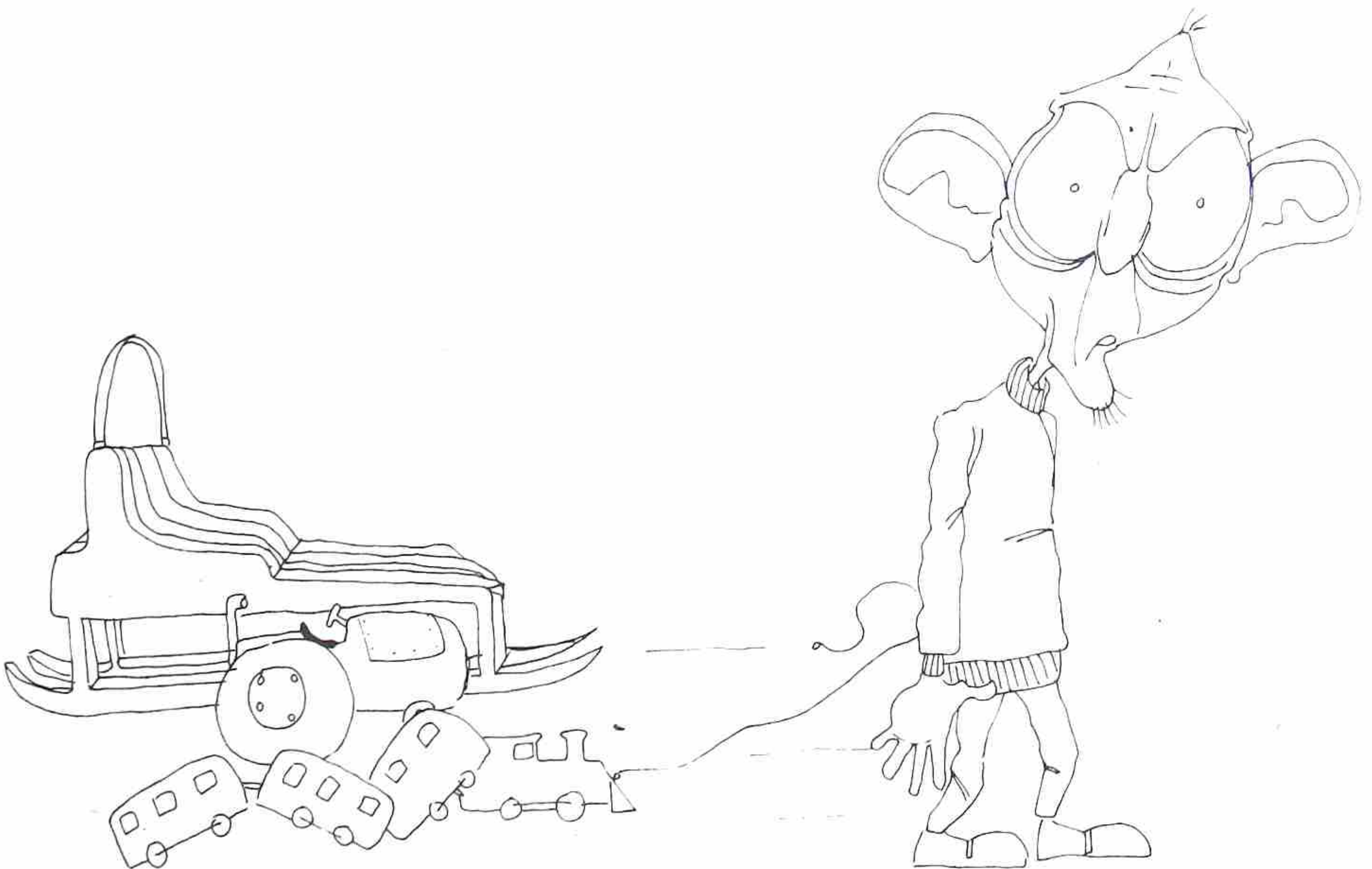

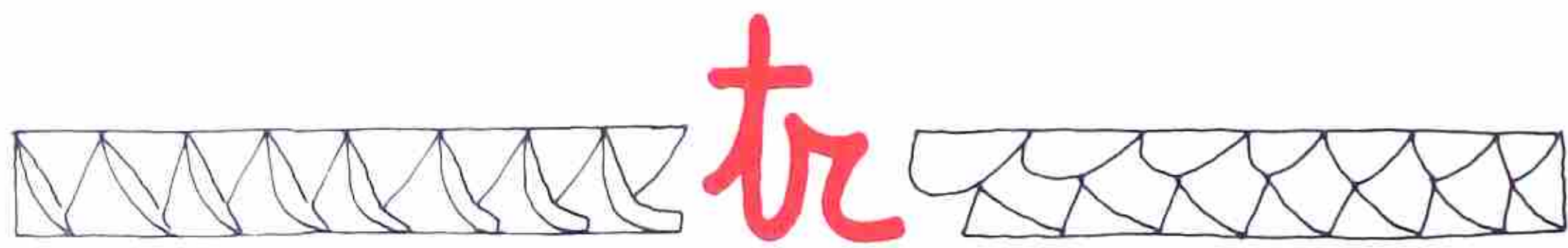

Doinua: "Eiriki tiki tanki"

Erena ta **t**raktorea
eta **t**rineoa. (Errepikatu)
Denak bertan utzita
lasai oinez noa.

Ai, ai, ai, lasai oinez noa.

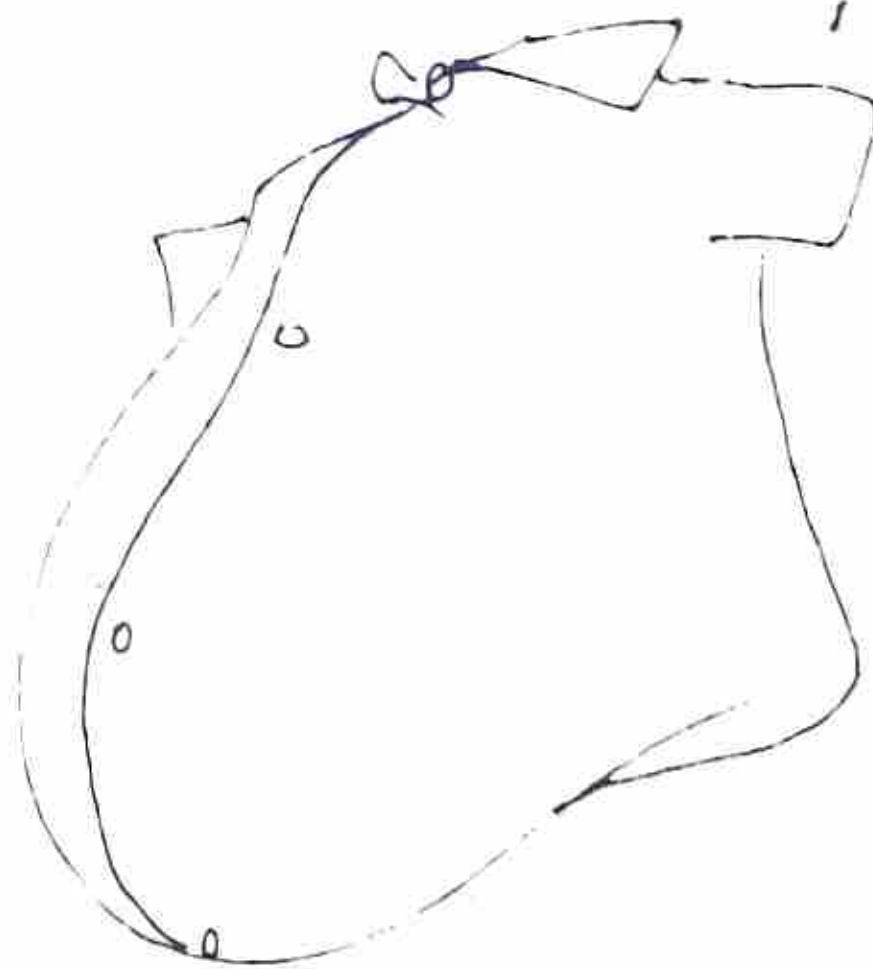

trumoia

tripontzia

tragua

Doinua: "Eiriki tiki tauki"

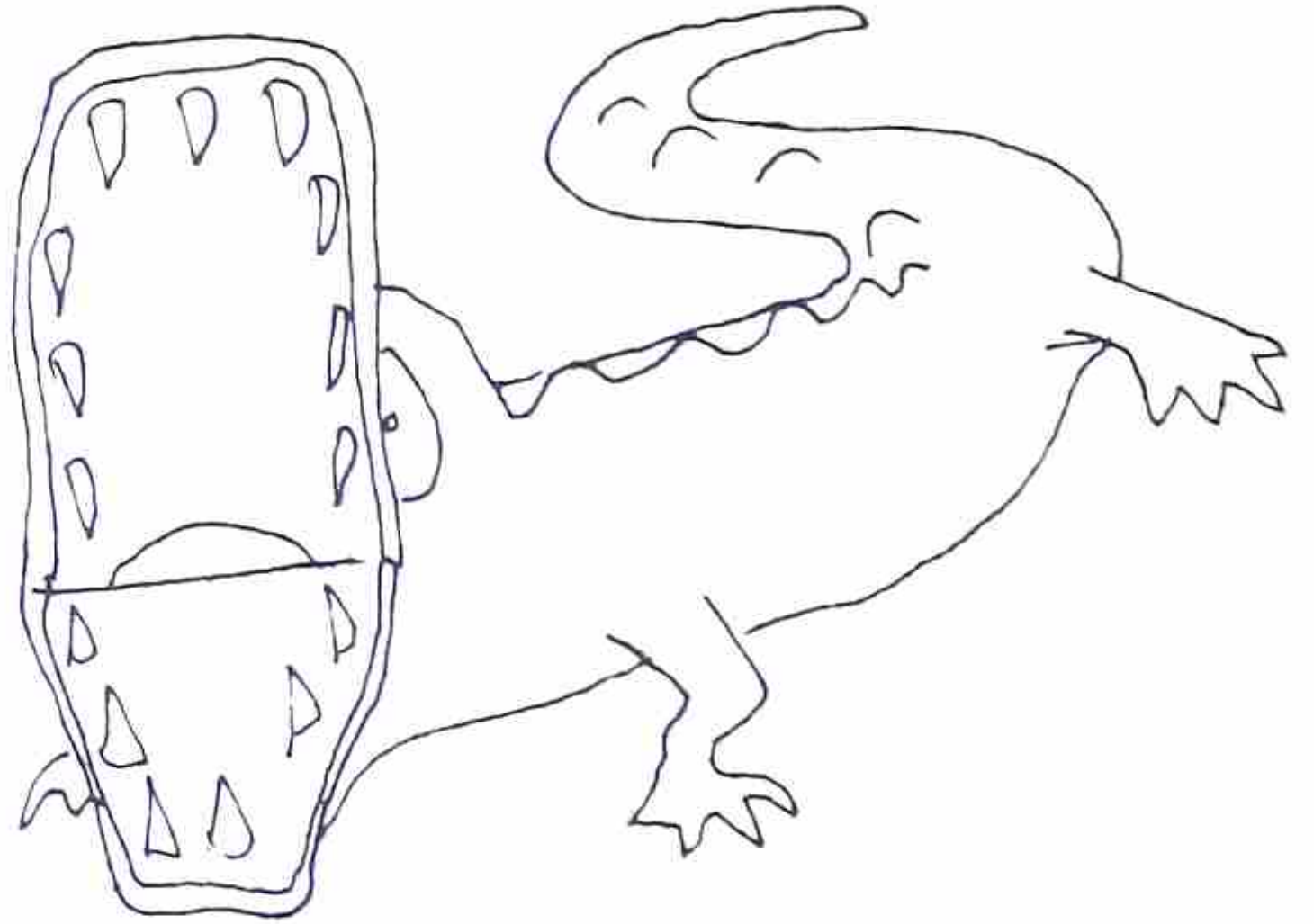
Beroa, **tru**moia ta
euriaren **tru**ke. (Errepikatu)
Eripontziak **tru**agu bat
truagatuko luke.

Ai, ai, ai, **tru**agatuko luke.

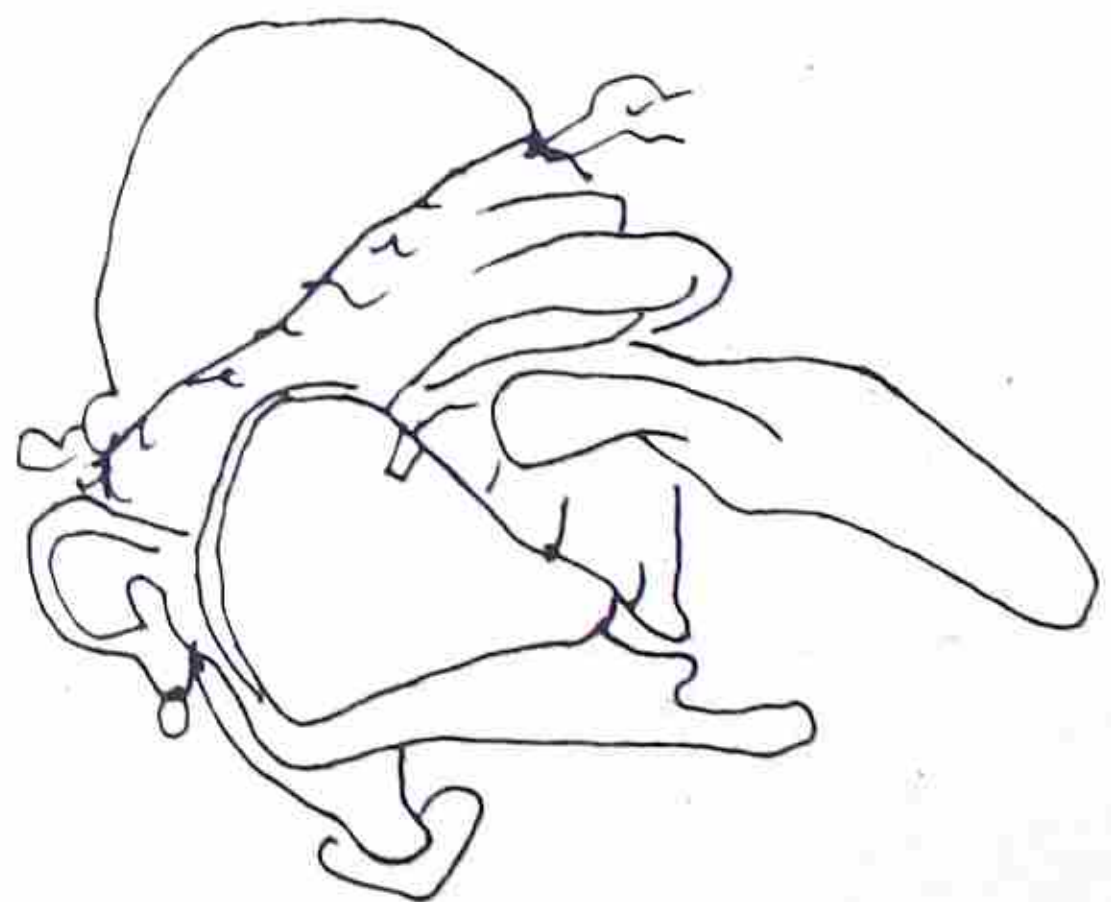

dr

kokodriloa

andrea

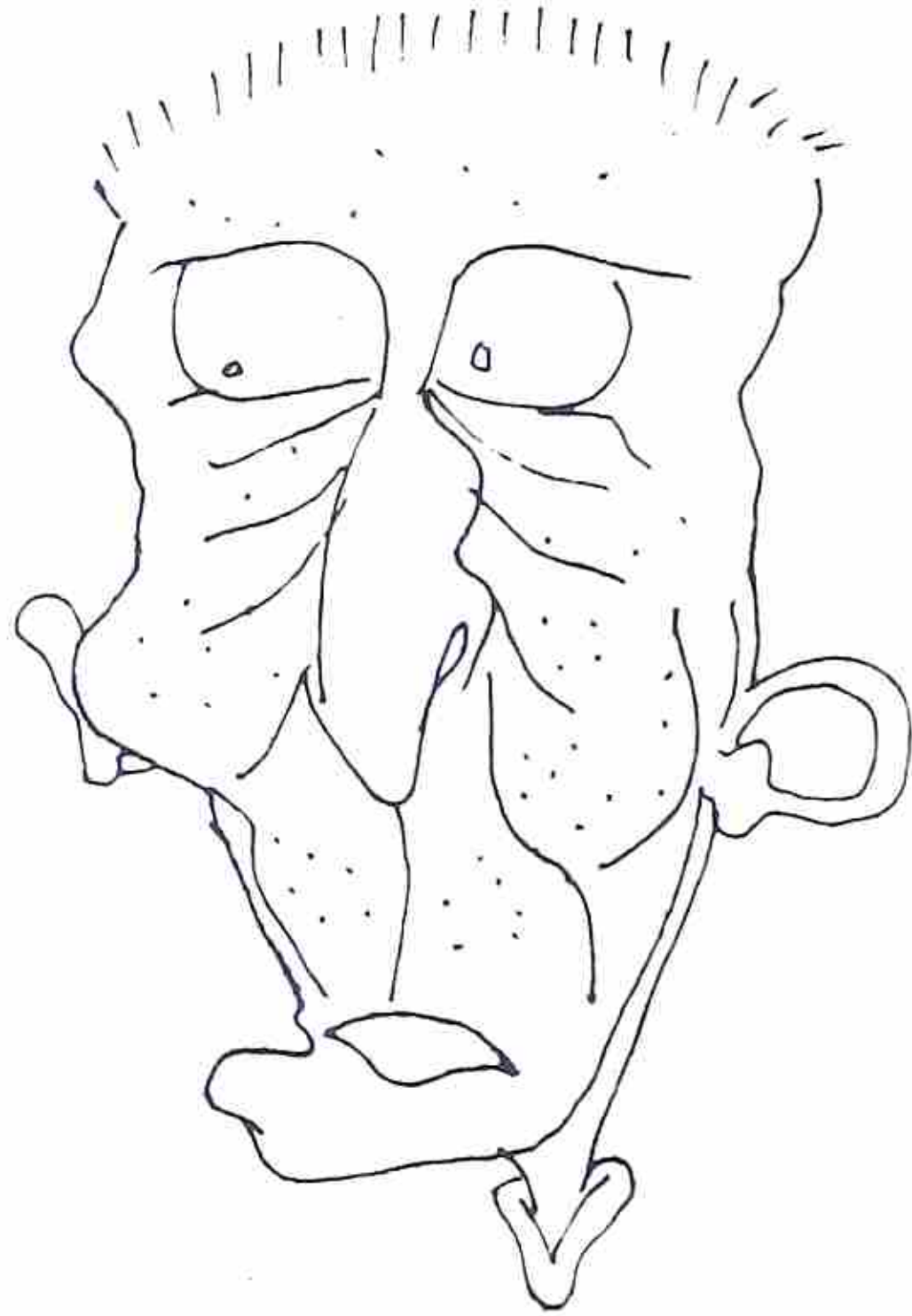
Doinua: "Axeuri beltza"

Kokodriloak gaurkoan ere
bere ahoa ireki,
baina andreak makil batekin
buruan jo du ederki.

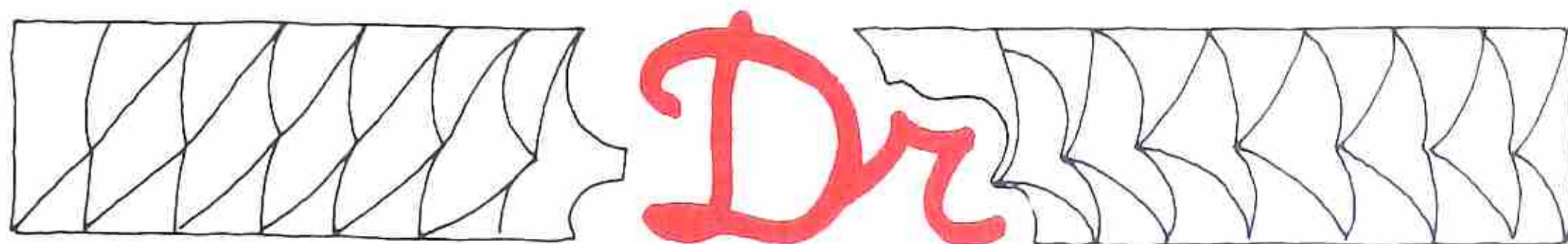
dr

Adriozola

andregiaia

Doinua: "Axeuri beltza"

*Odrizola dut abizena
eta izenez Andoni.
Aspalditikan andregai baten
amets goxotan nago ni.*

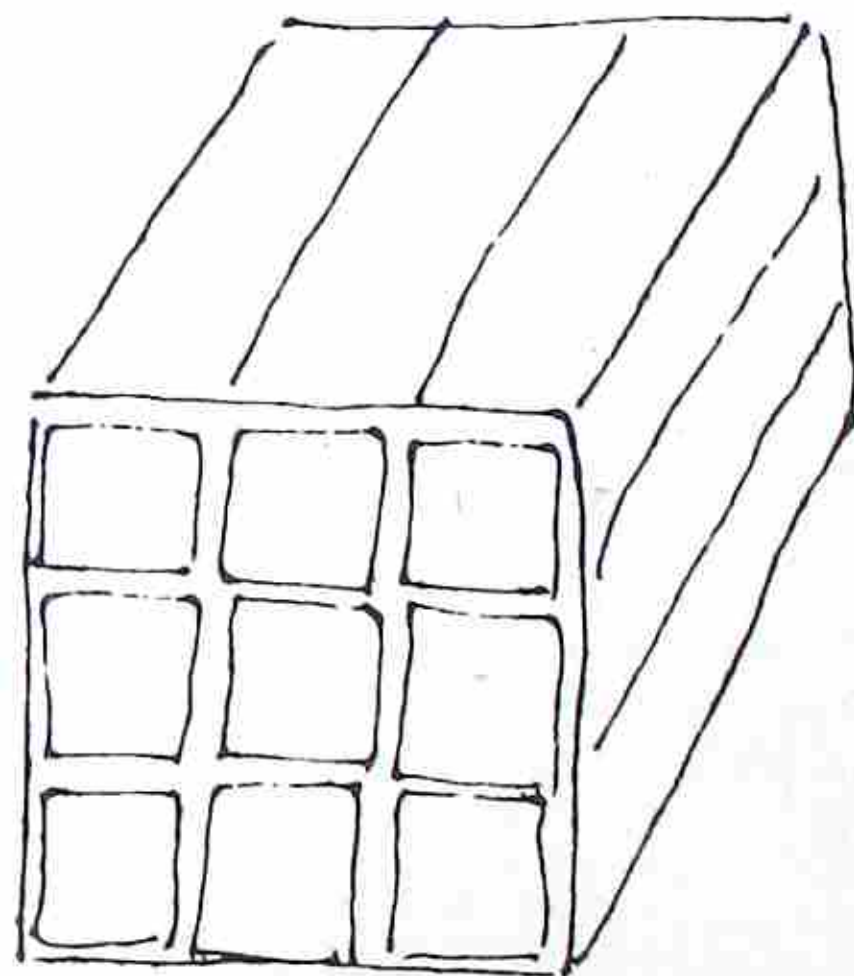

dr

dragoia

adreilua

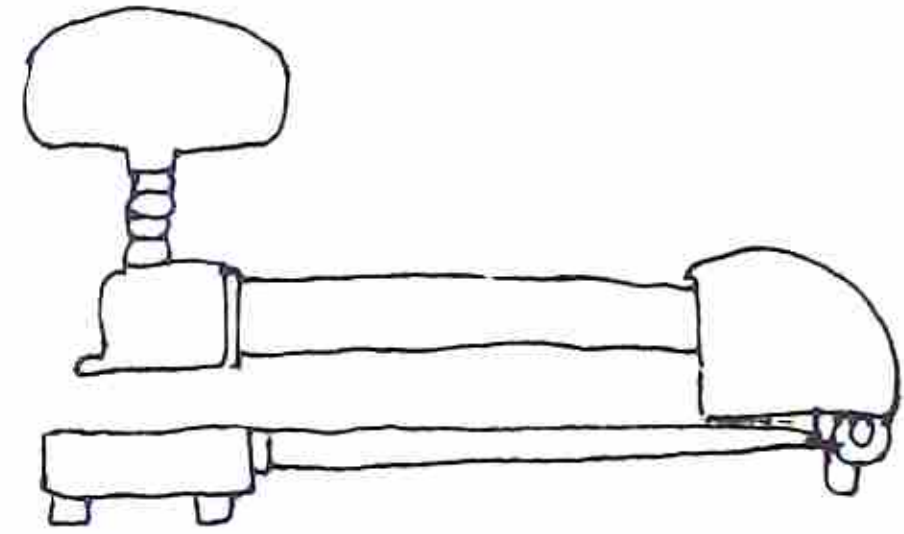
Doinua: "Aseuri beltza"

Dragoi zaharra lotan zegoen
dringili-**dr**angala lo ta lo.
Adreilu batez buruan jota
utzi genuen tontolo.

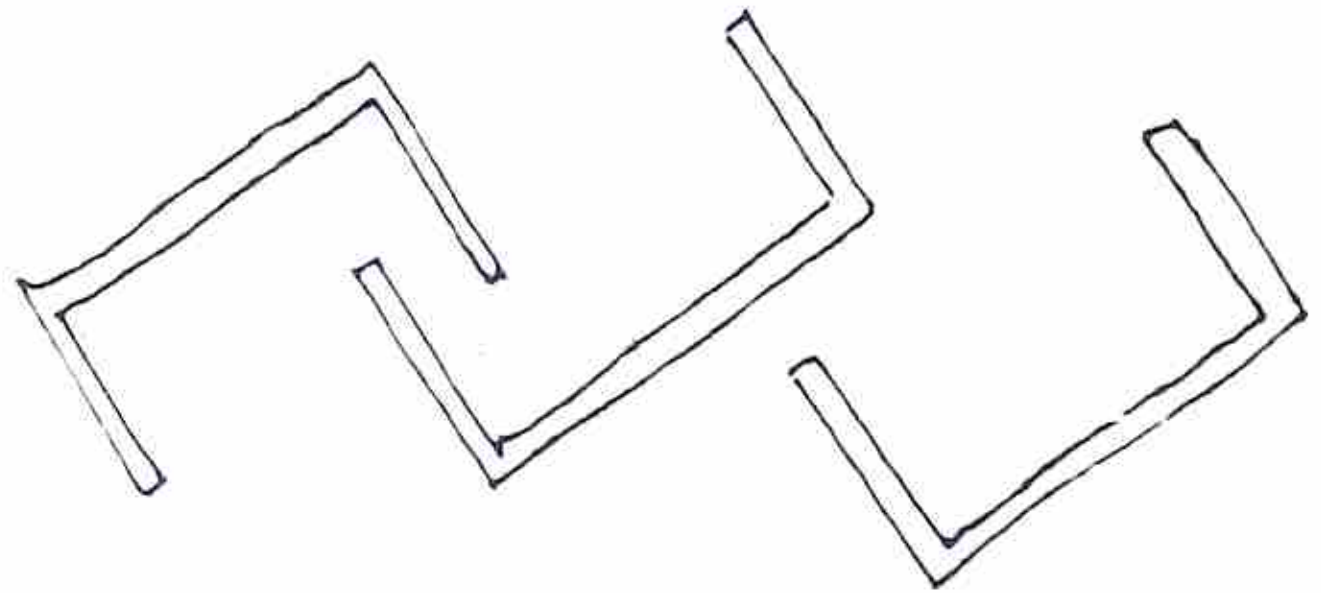

grapagailua

grapak

tigrea

Doinua: "Haurrak ikas zazue"

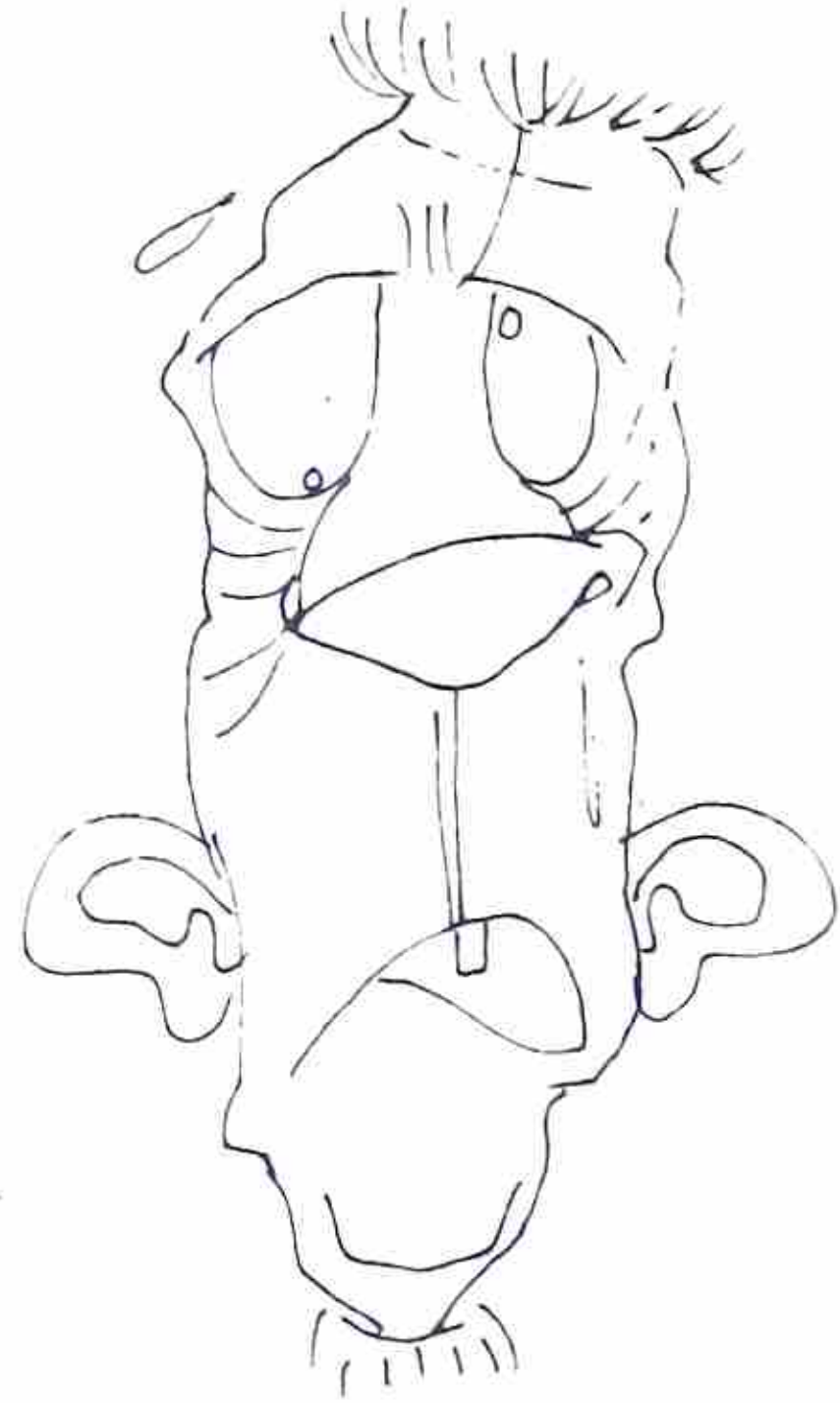
Grapagailua hartu
eta zenbait **g**rapa
ti**g**reari iseteko
ai! ahoko tapa.

Aire tun txikitun
aire tun laire. (Lau aldiriz
Ole !

gr

grabe

gripe

Doinua: "Flaurrak ikas zazue"

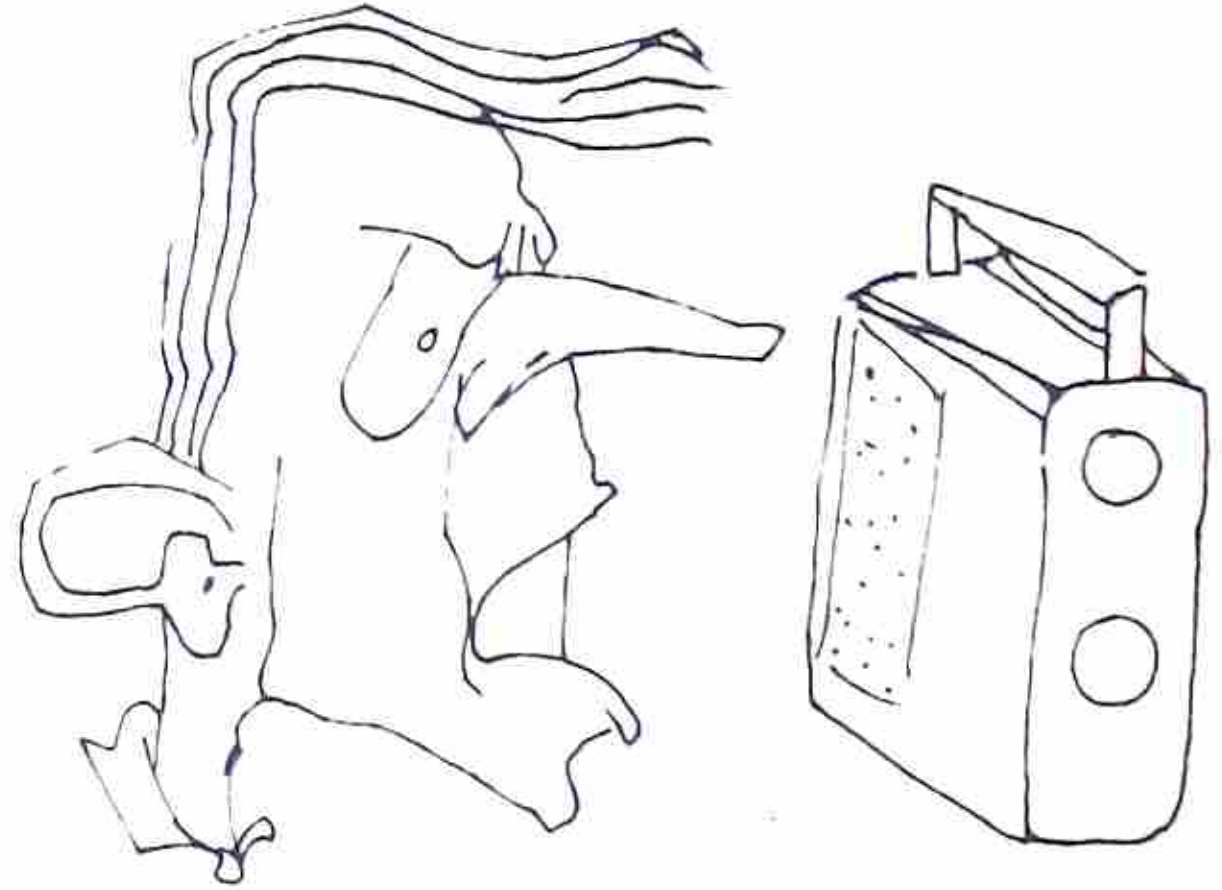
Berrogei **gr**adu dauzkat
nago oso **gr**abe
noiz egongo ote naiz
gripe zahar hau gabe.

Aire tun txikitun
aire tun laire. (Lau aldir)

grabatu

grazia

Doinua: "Flauriak ikas zazue"

Bertso hau txearra bada
gelan ez grabatu,
grazirik ez du eta
mesederz barkatu.

Aire tun txikitun
aire tun laire (Lau aldirz)
Ole !

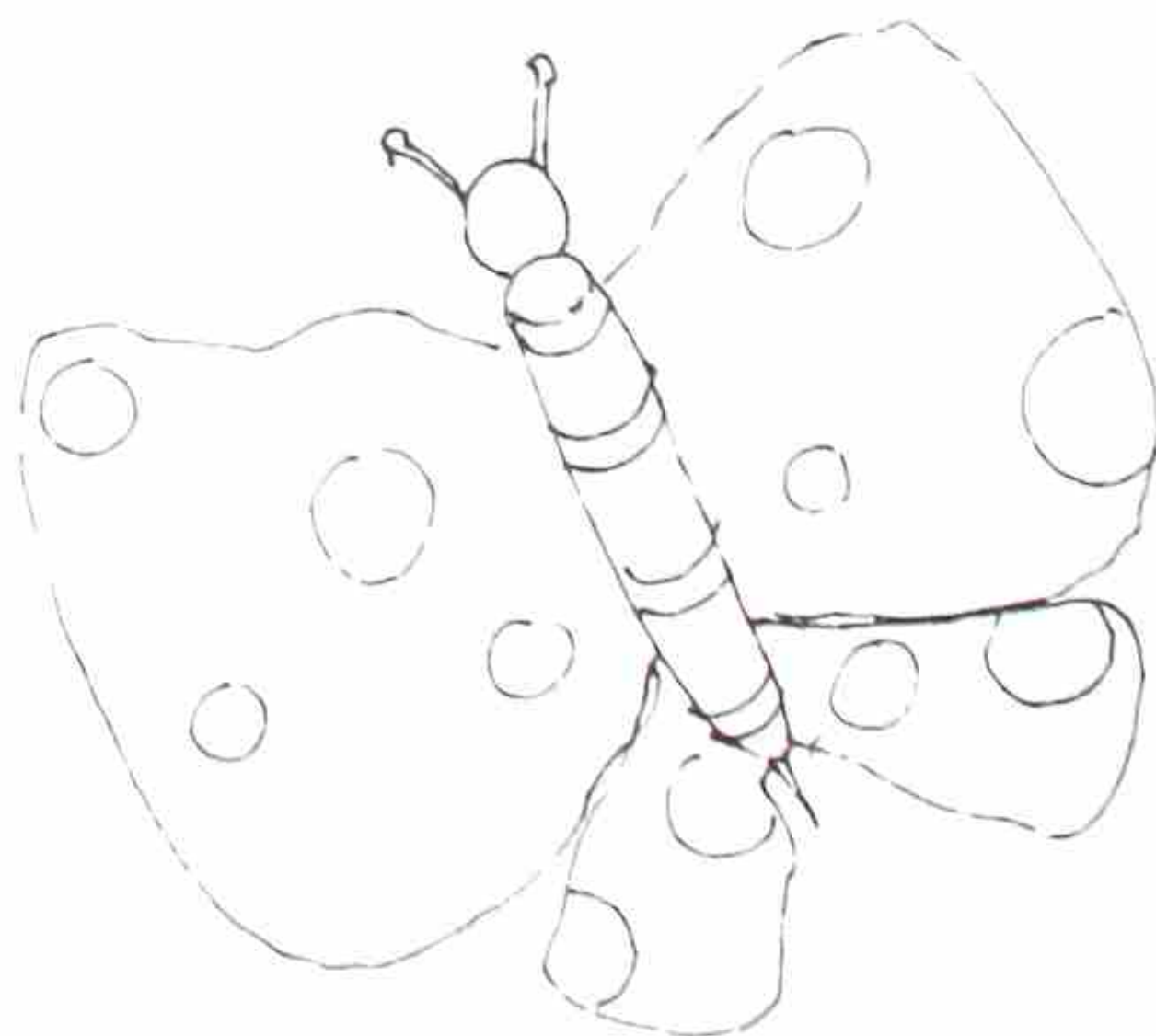

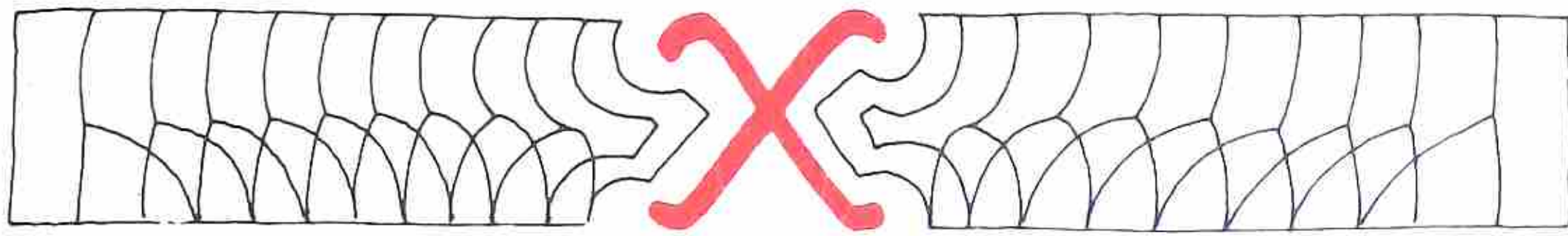

Biæente

pinpilinpauxæa

Doinua: "Aldapeko sagarraren"

Xirimiri ari du ta, gainera de~~x~~ente;
non da Bi~~x~~ente?

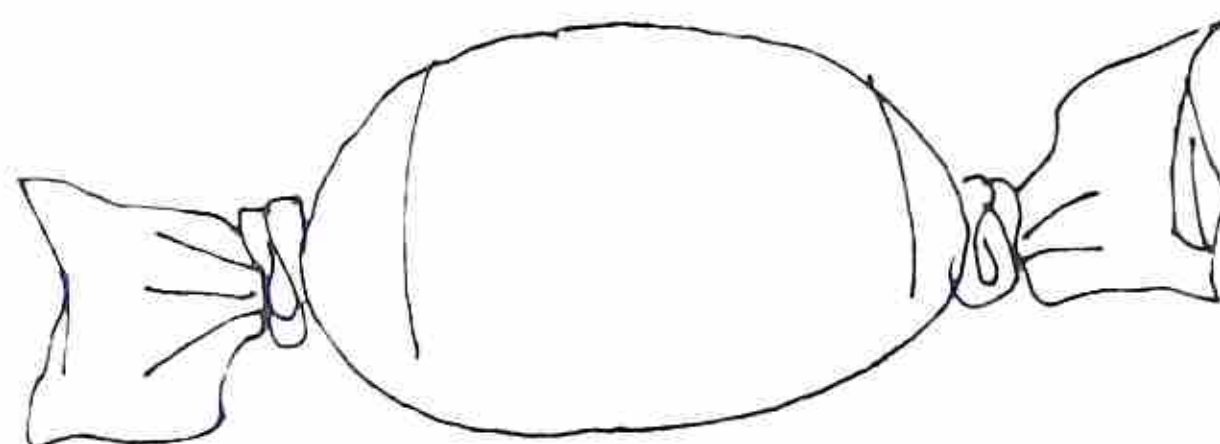
Burlaka pinpilinpa~~x~~ari.

Xiru-li-ruli, ~~x~~iru-li-ruli,
errietan eman diot nik Bi~~x~~enteri.

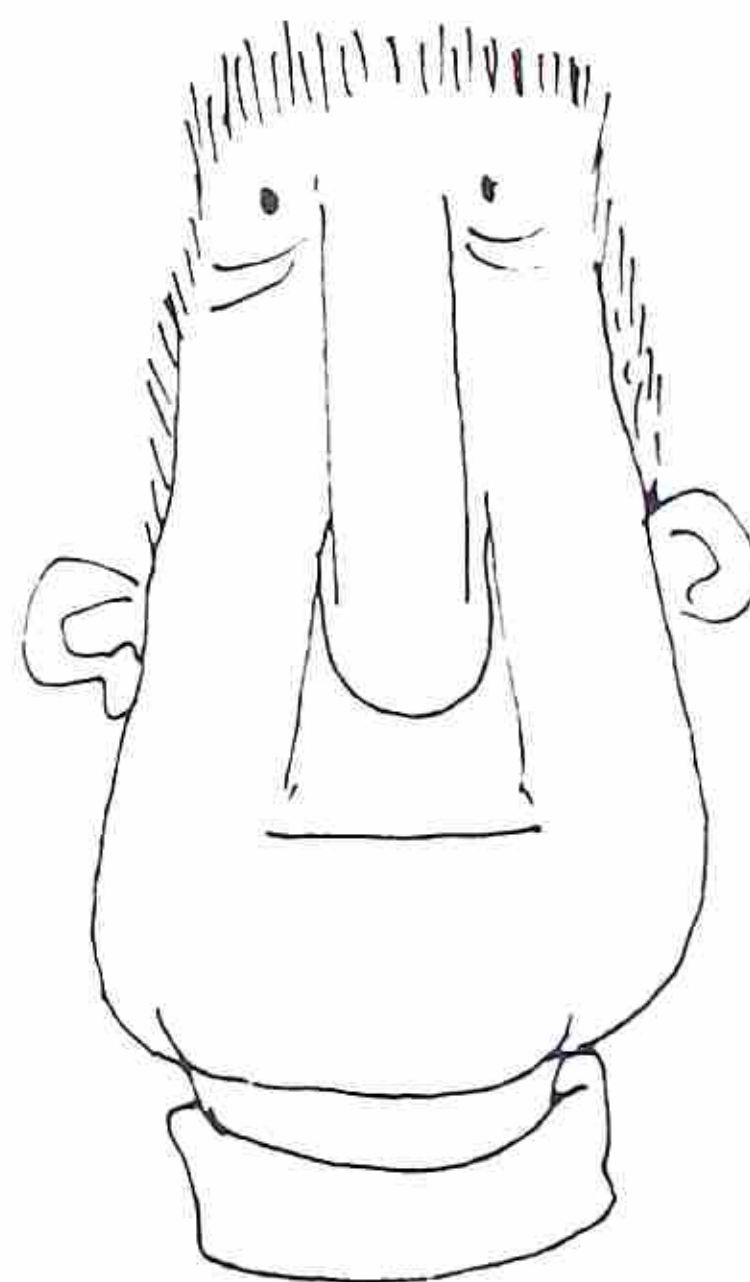

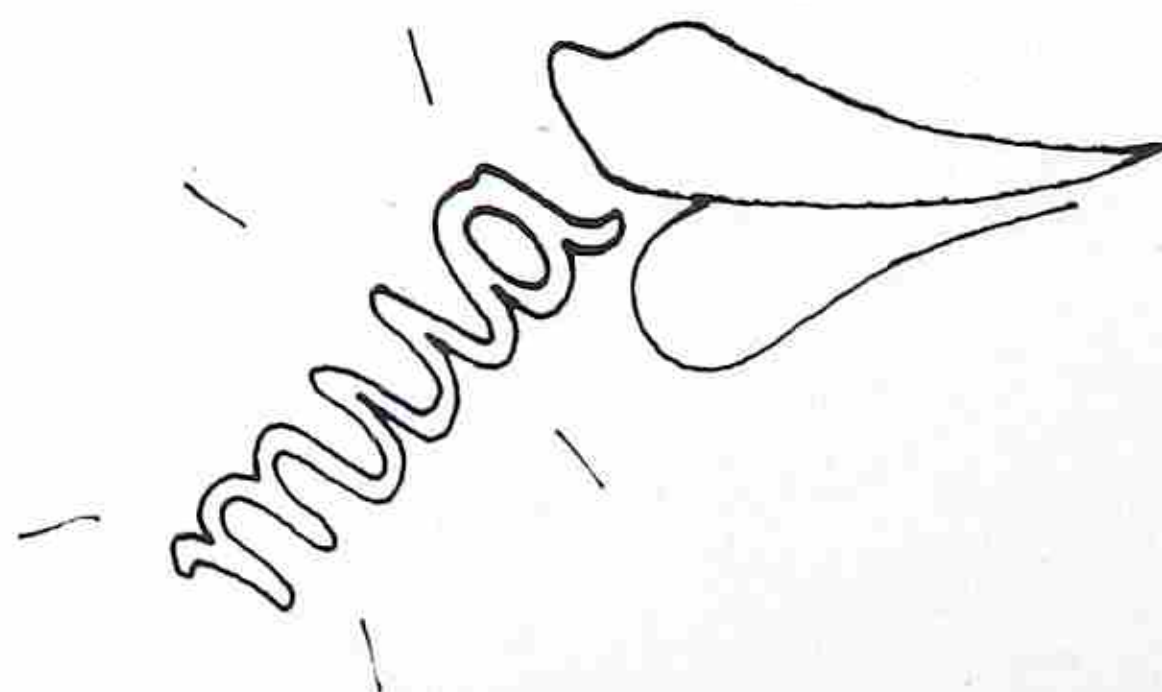
goækia

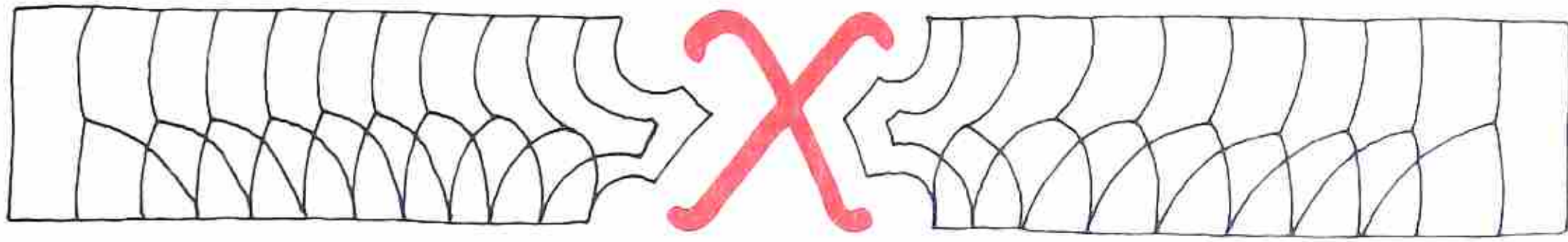

maiæua

muæu

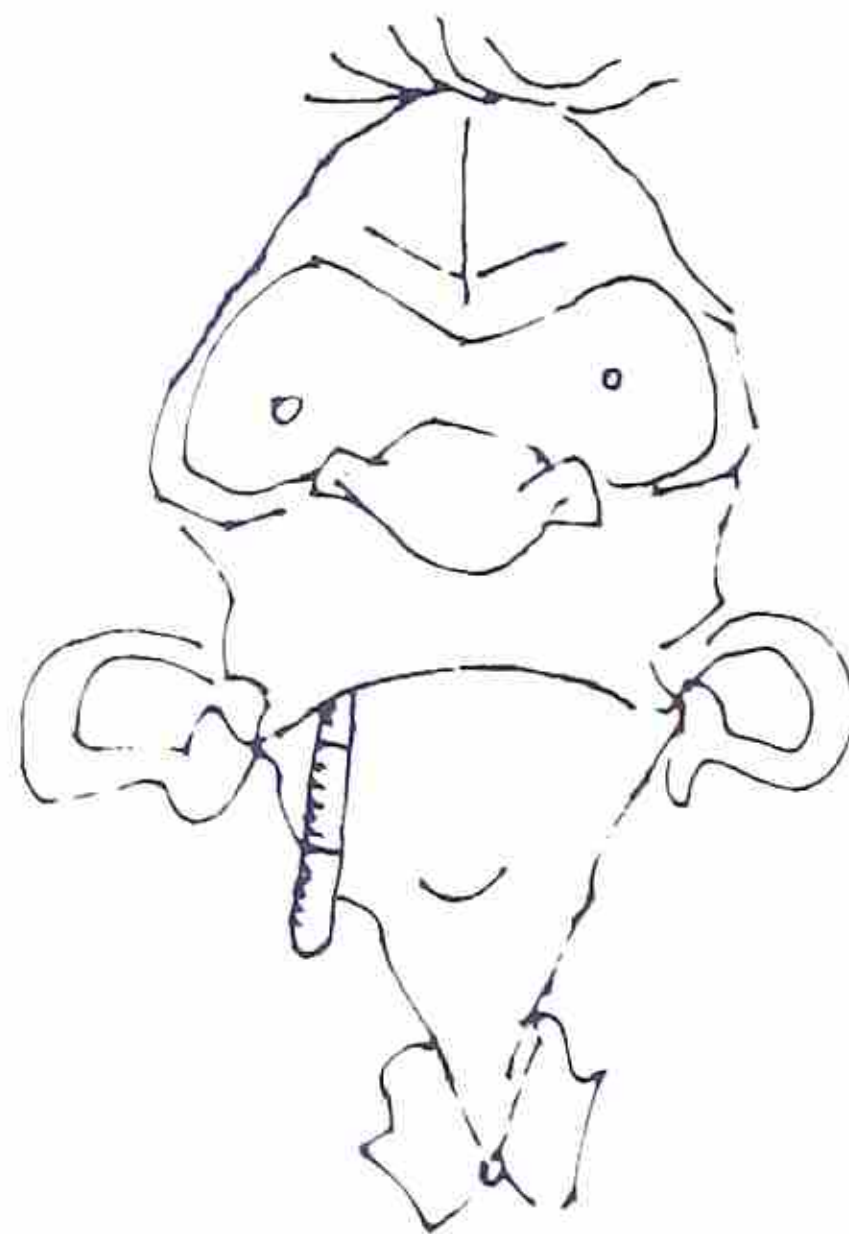
Doinua: "Aldapeko sagarraren"

Go~~æ~~okiak jan ditut nik, eta bai go~~æ~~oak!
go~~æ~~o-go~~æ~~oak,
mai~~æ~~uak eman dizkit niri.
Xi~~æ~~ru-li-ruli, ~~æ~~iru-li-ruli,
nik emango diot mu~~æ~~u gaur mai~~æ~~uari.

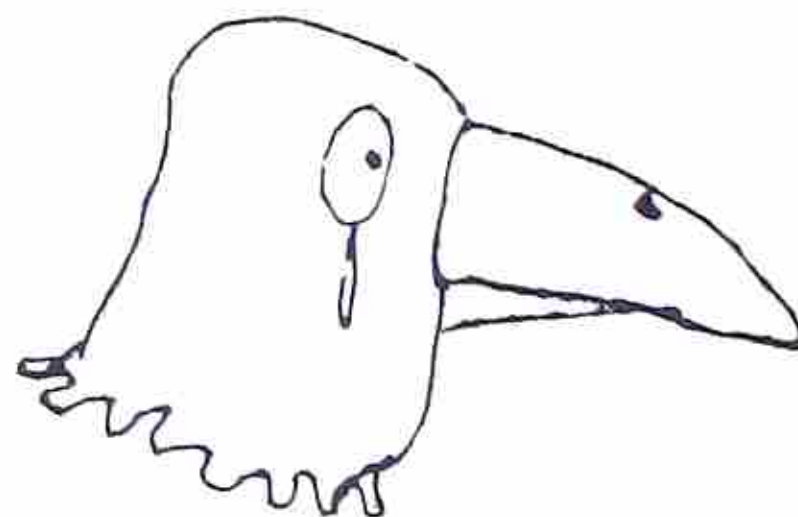

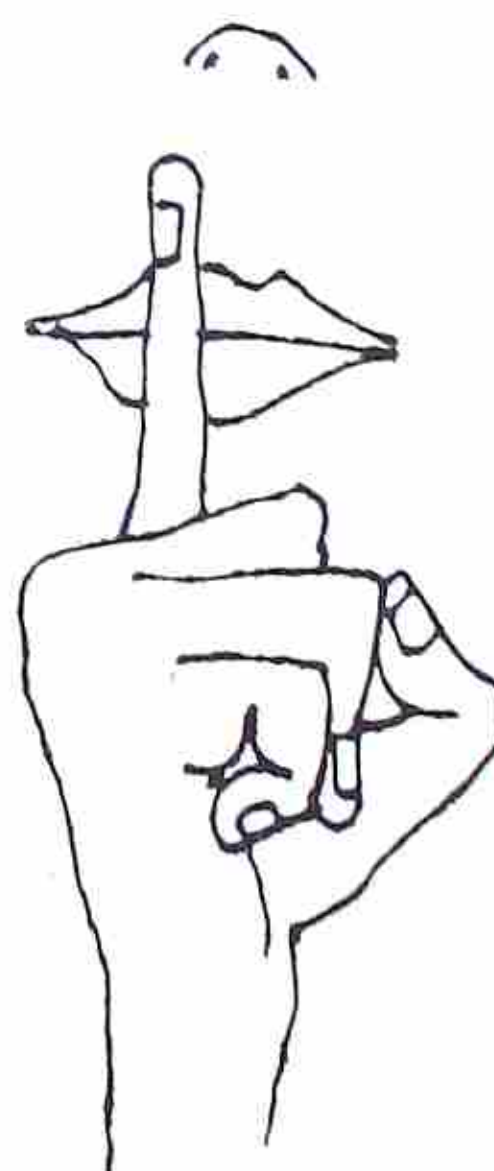
gaiæorik

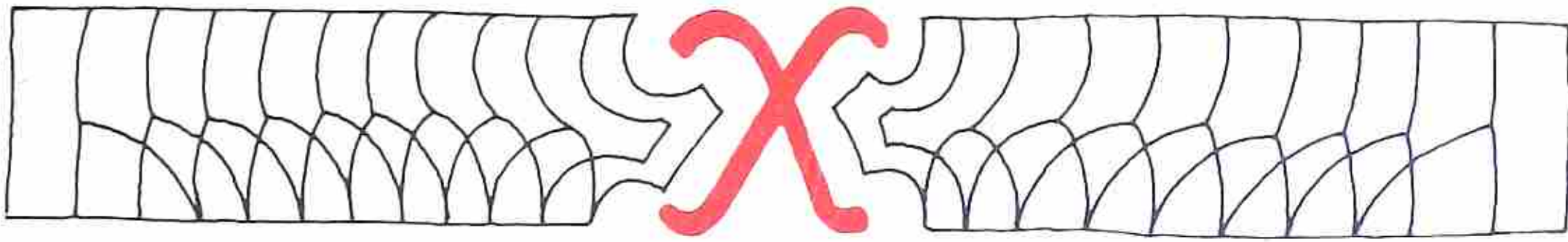

æoæoa

iæilik

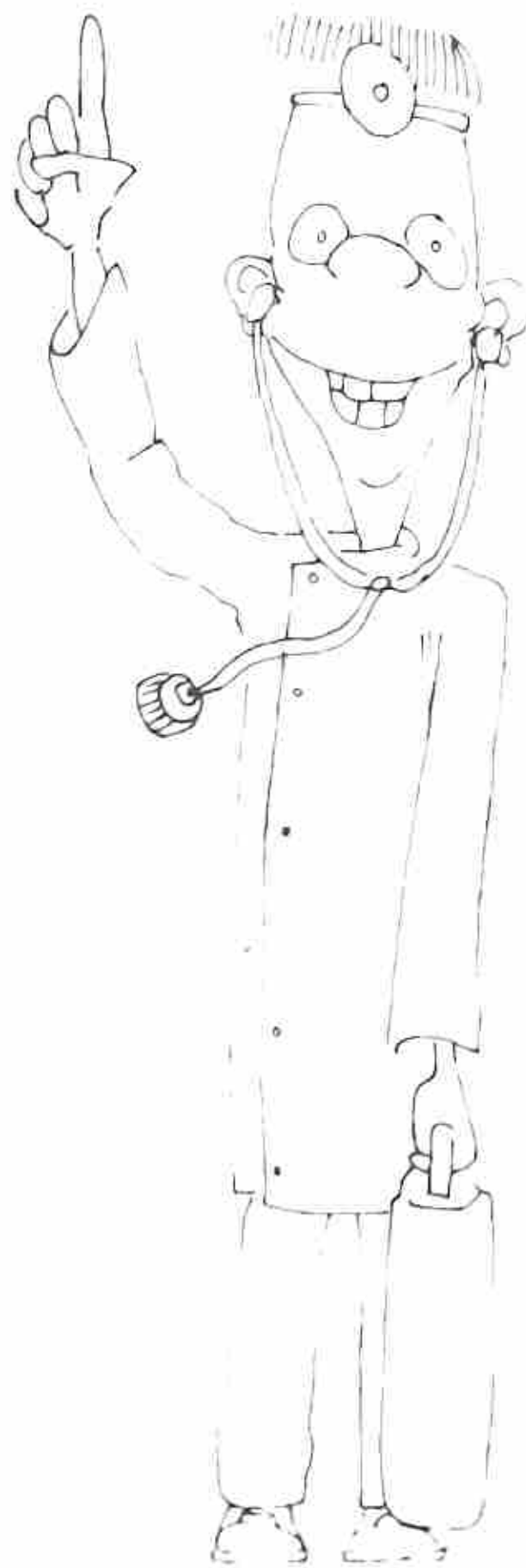
Doinua: "Aldapeko sagarraren"

Gai~~x~~orikan gelditu da ~~x~~o~~x~~oa i~~x~~eilik,
i~~x~~eil-i~~x~~eilik,

zai~~z~~kio malkoak i~~x~~uri.

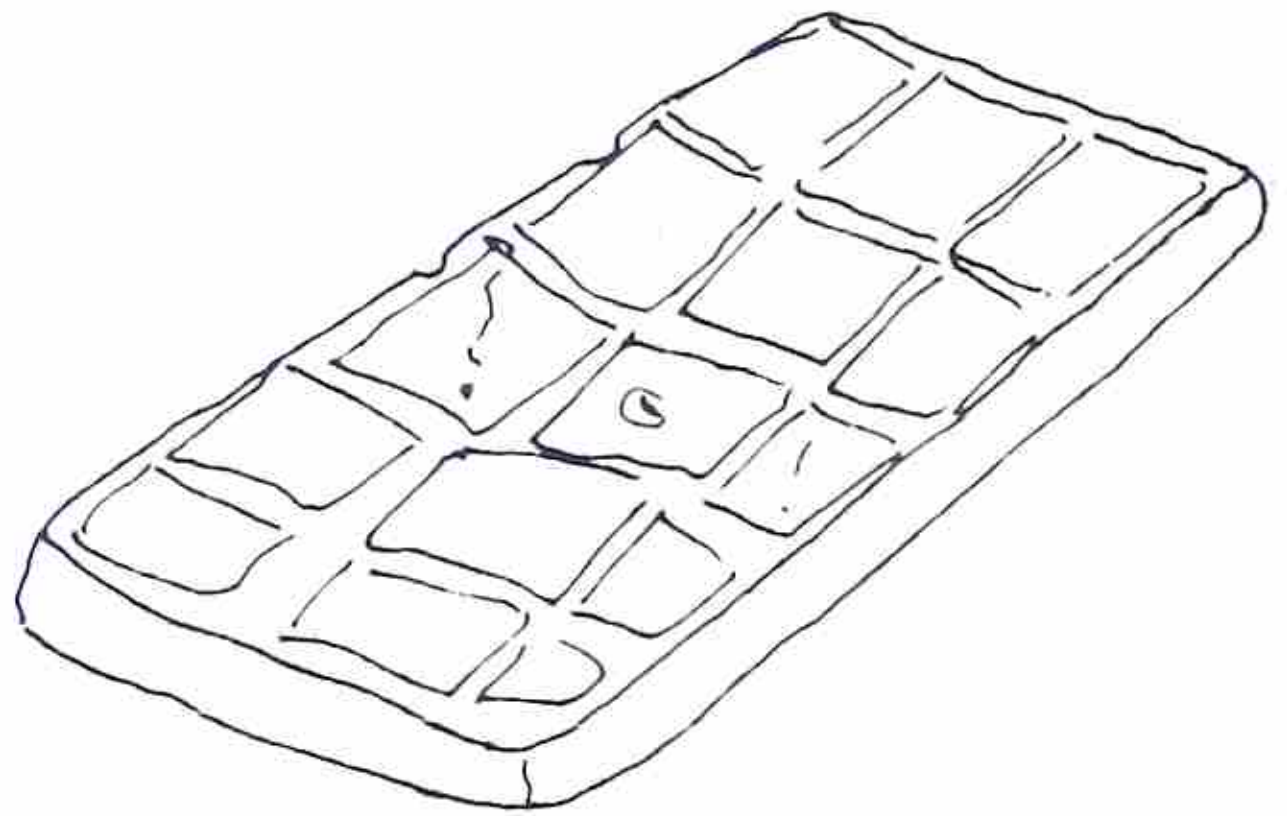
Xiru-li-ruli, ~~x~~iru-li-ruli,

nork sendatuko ote du ~~x~~o~~x~~ot~~x~~o hori.

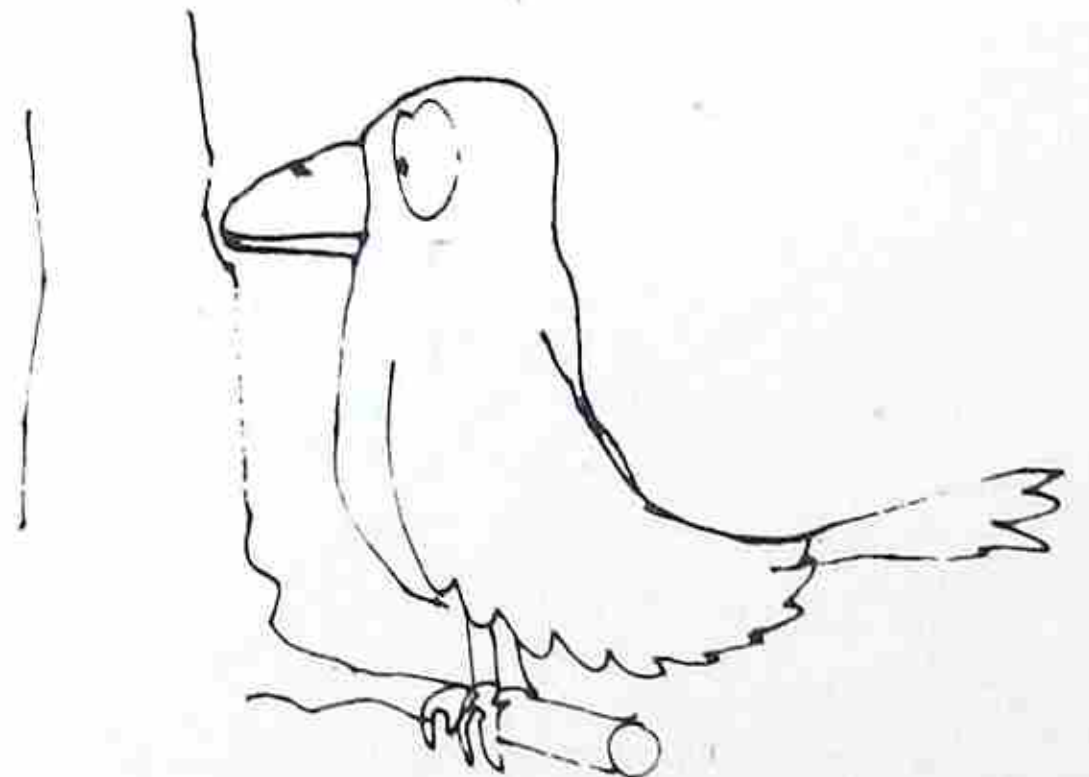
tæokoladea

motæila

tæoritæoa

Doinua: "Iparragirre abila dela"

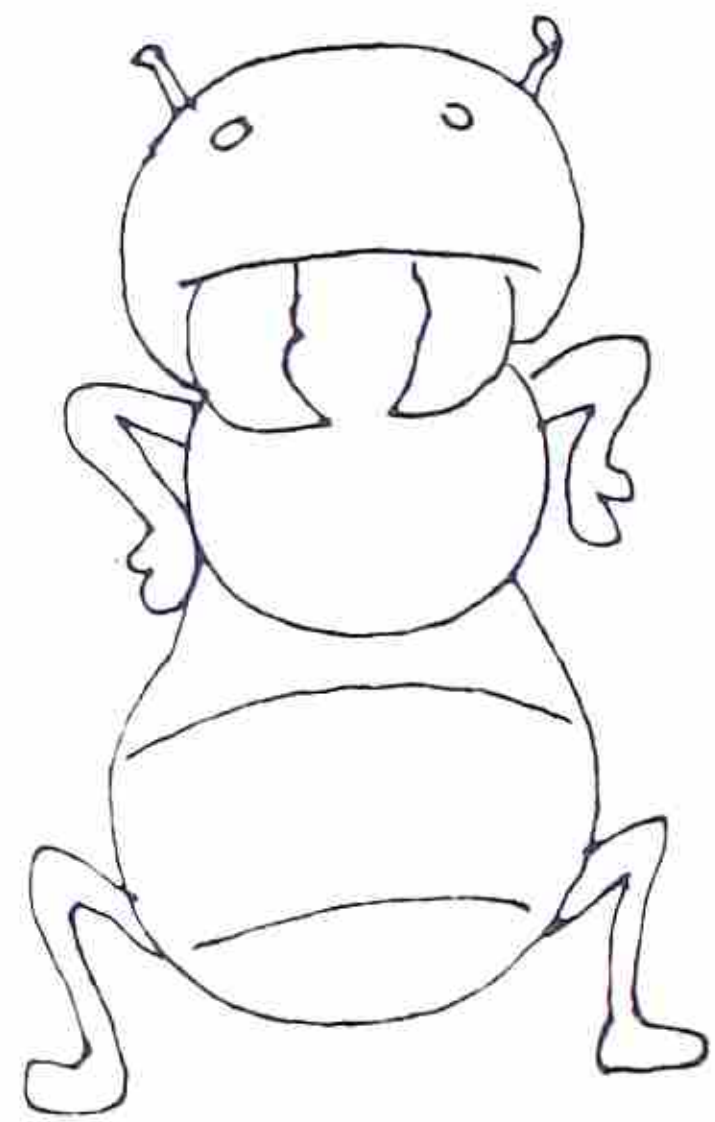
*E*neano Gorrit*e*o et*e*era doa
*t*eano *t*eikia buruan,
*t*eokolatea mot*e*ilan eta
otso zaharra goguan.

*E*eorit*e*oen moduan,
perret*e*iko onduan,
ipot*e*arekin jolasten.
Eta amona plant*e*an ari da
*t*eorakeriak esaten.

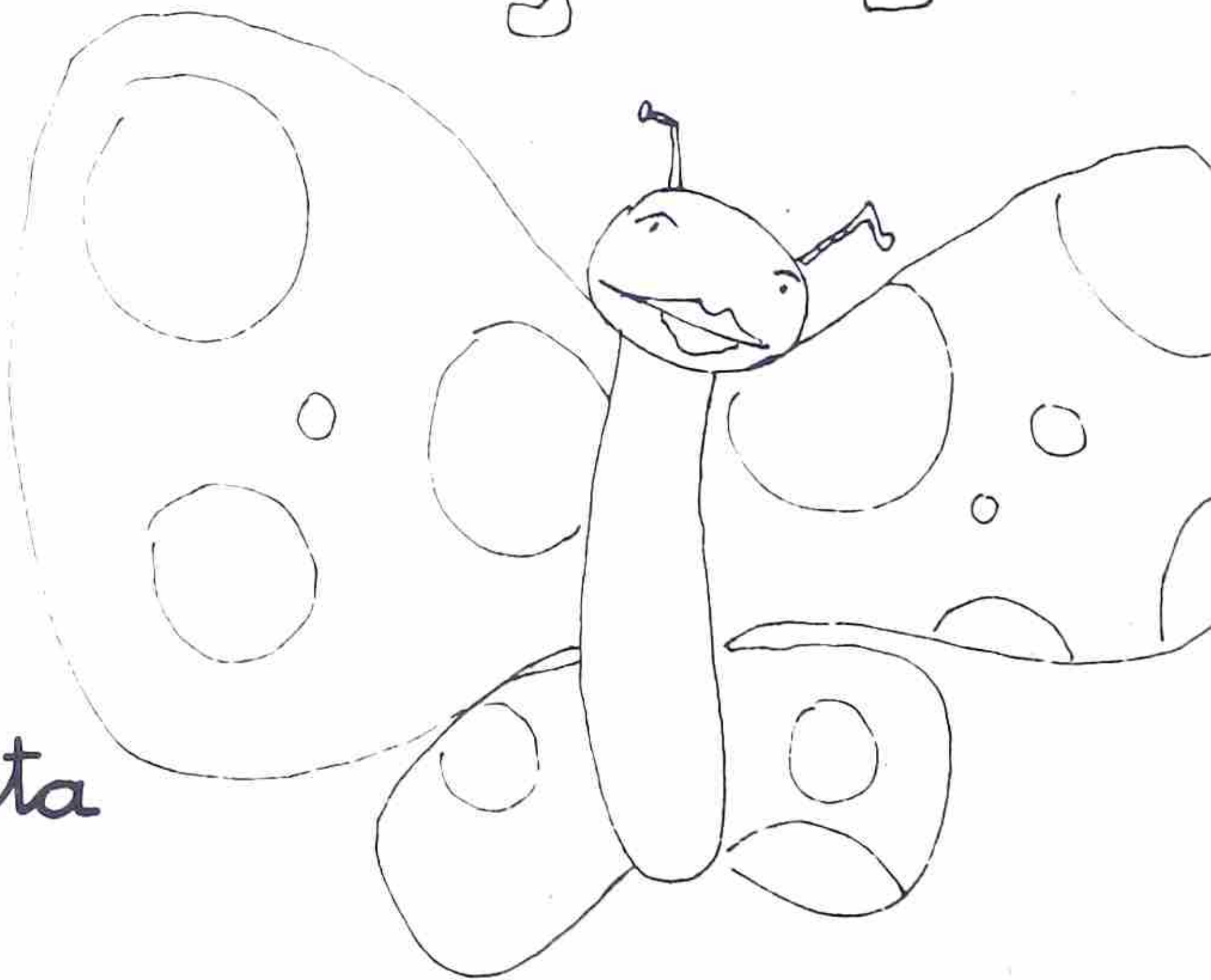

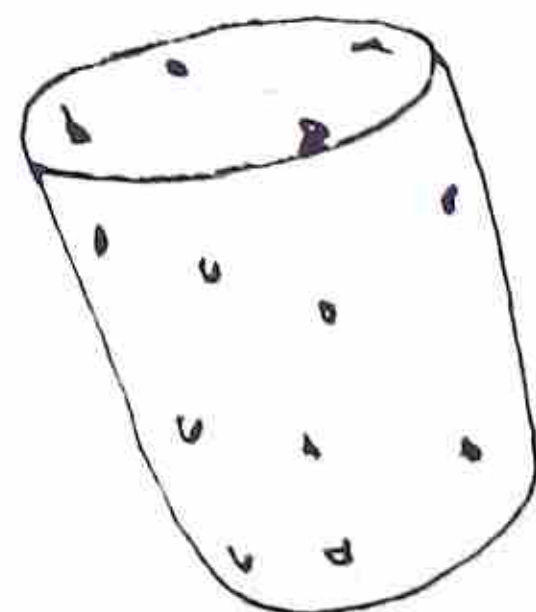
tæingurritæoa

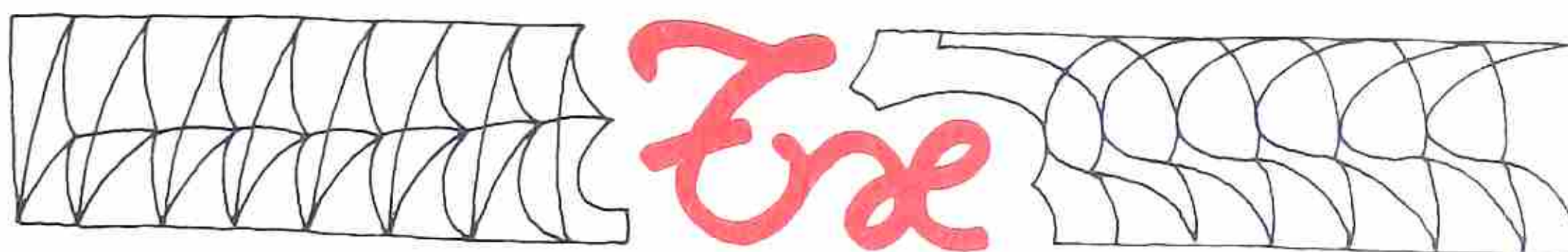

tæimeleta

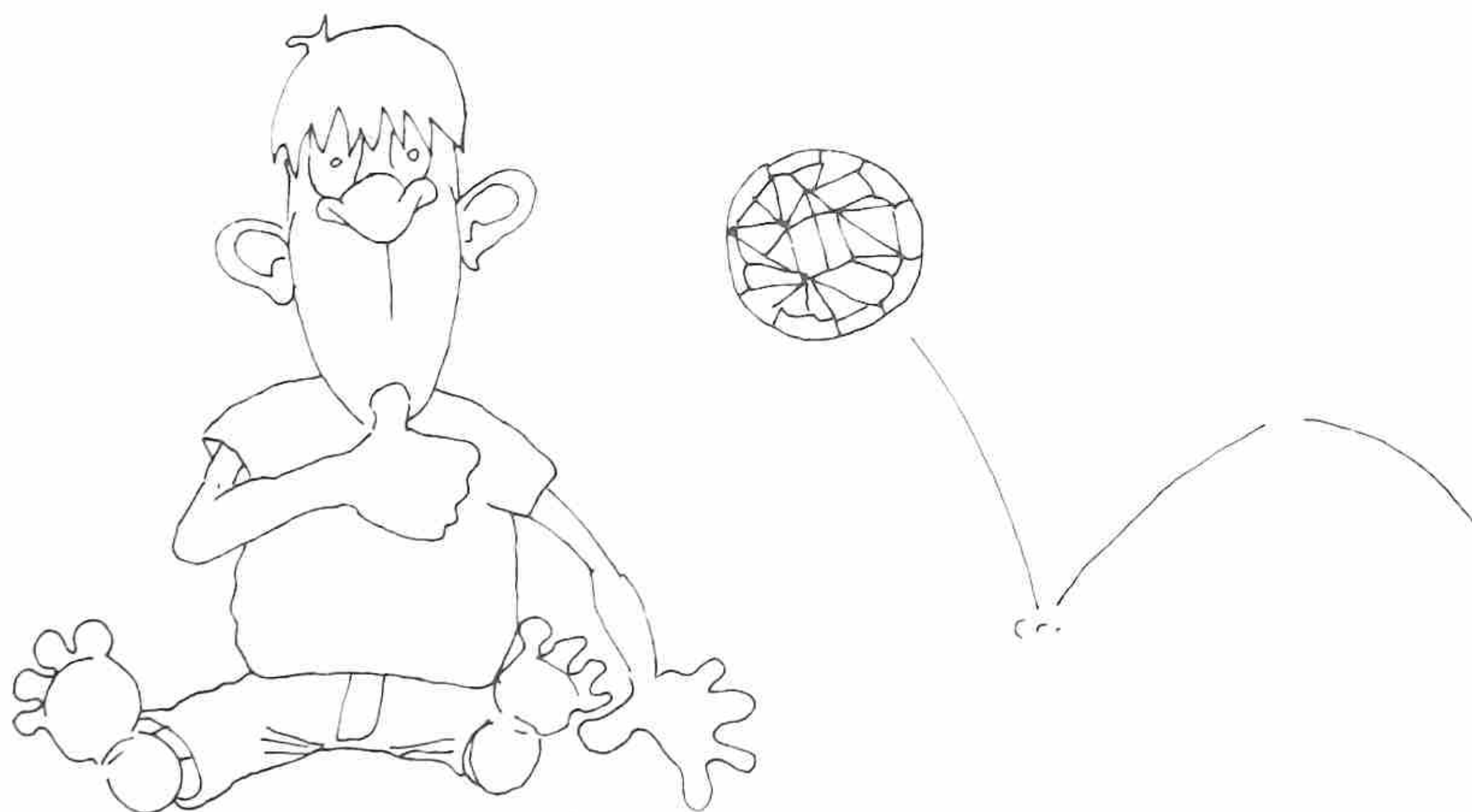
kortæoa

Doinua: "Iparragirre abila dela"

Eringurrit**e**oa eta **t**ekorra
tealoka pozez **t**eoratzen,
ikusi dute **t**eimeleta bat
baloi handi bat **t**eutatzen.
Ni ez nauzu ibiltzen
futbolean jostatzen,
nauzue oso **t**eint**e**oa.
Nik **t**eupatzen dut behatza eta
nik **t**eupatzen dut kort**e**oa.

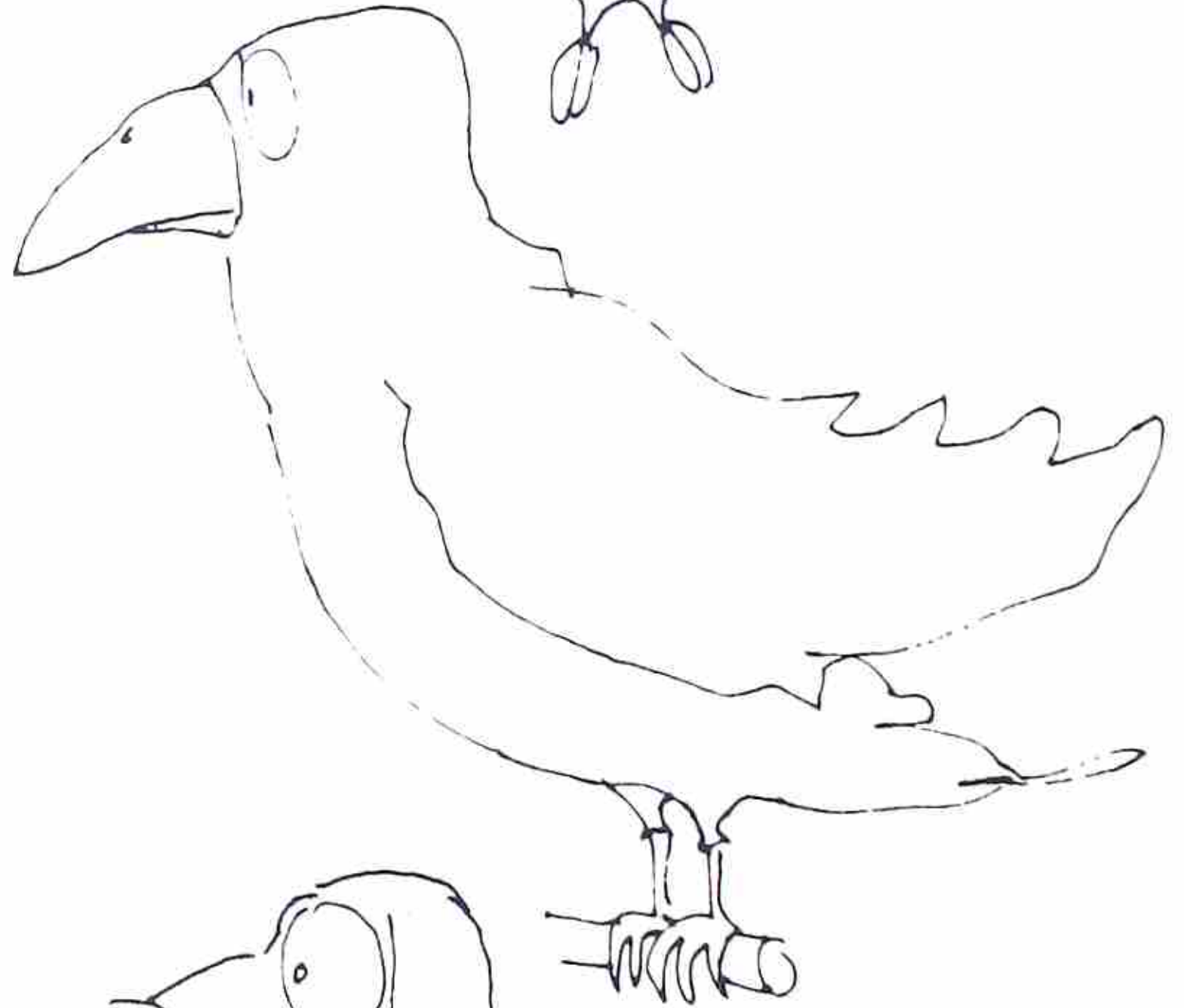

tree

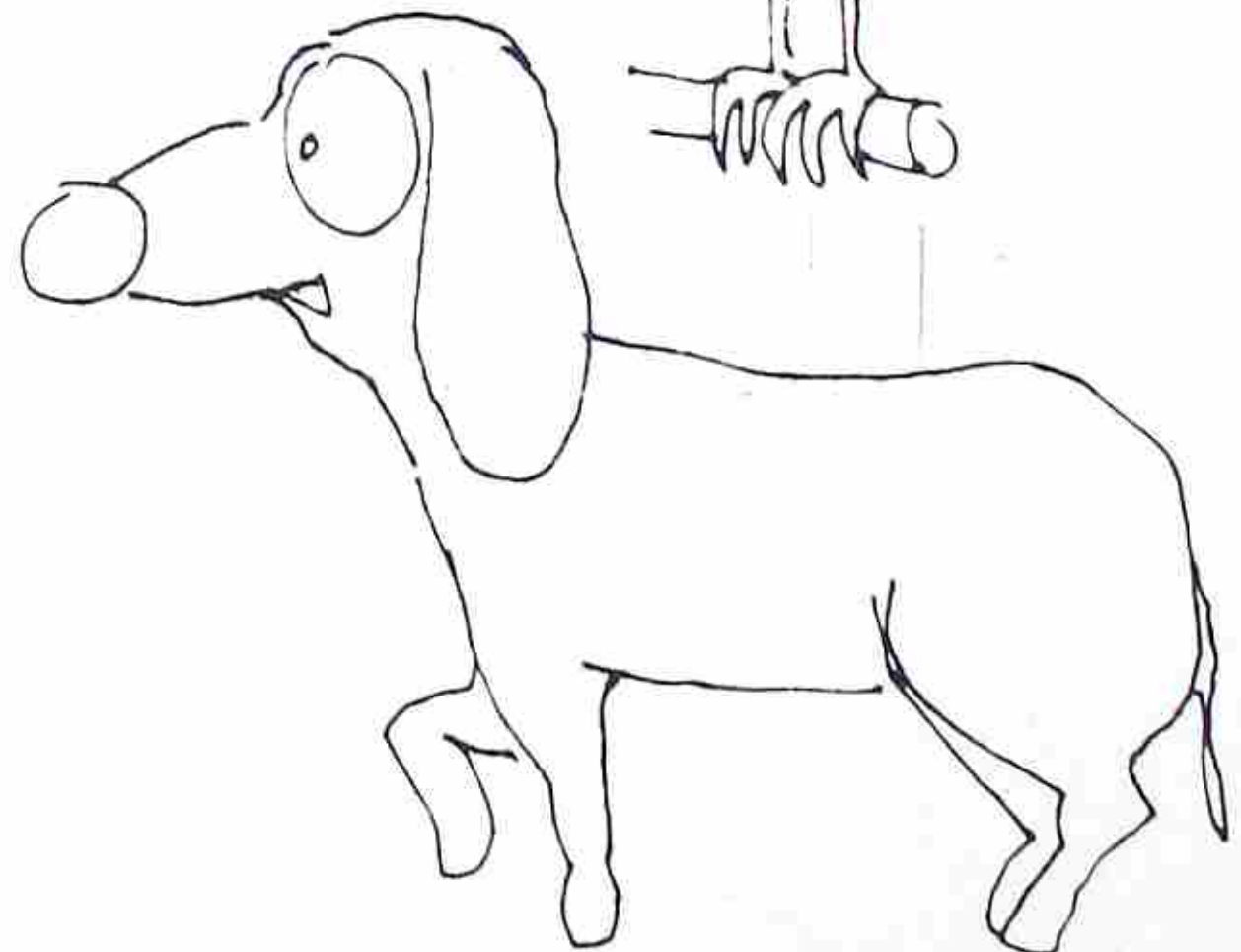
treevia

treepetrea

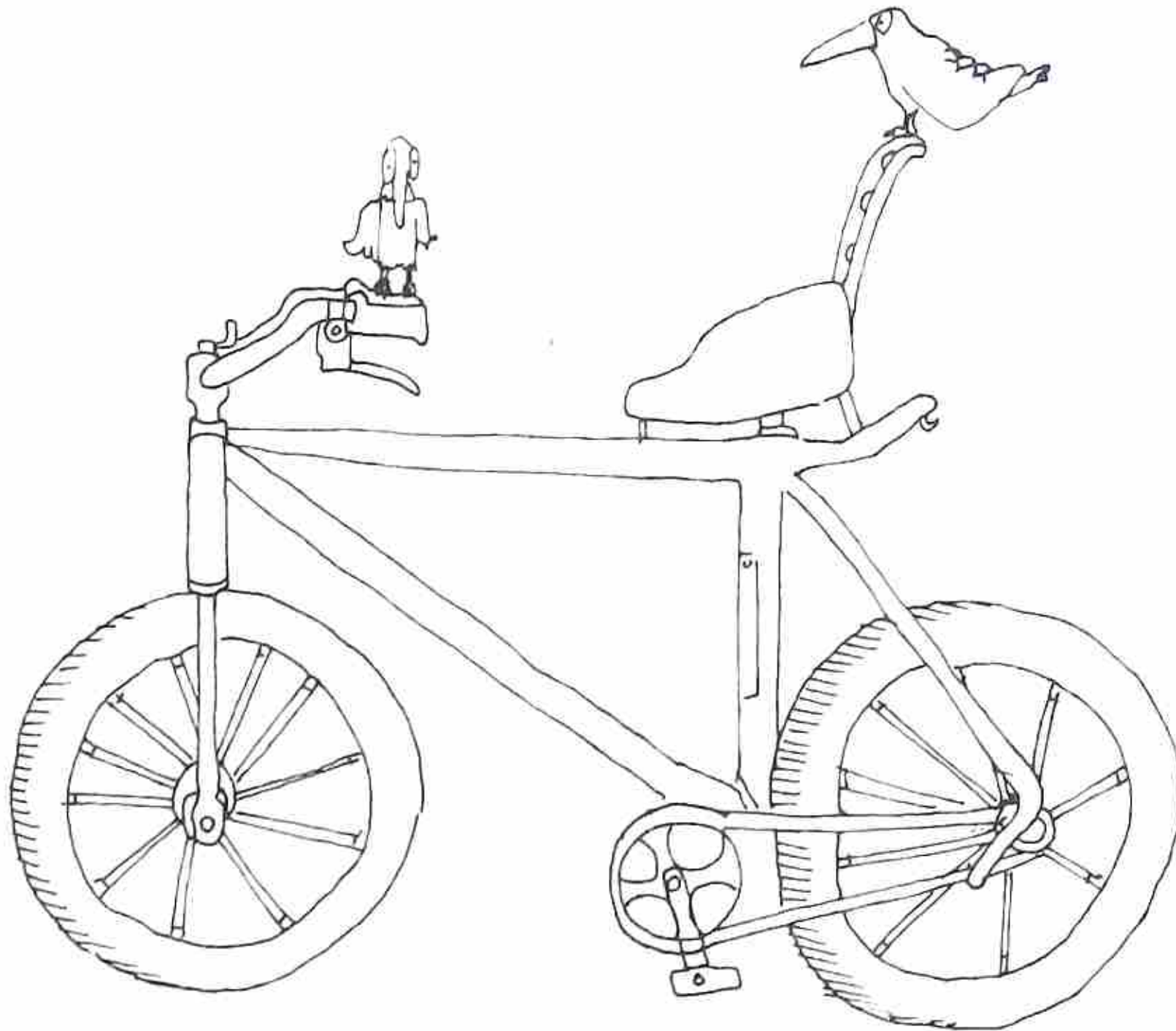
treeakurra

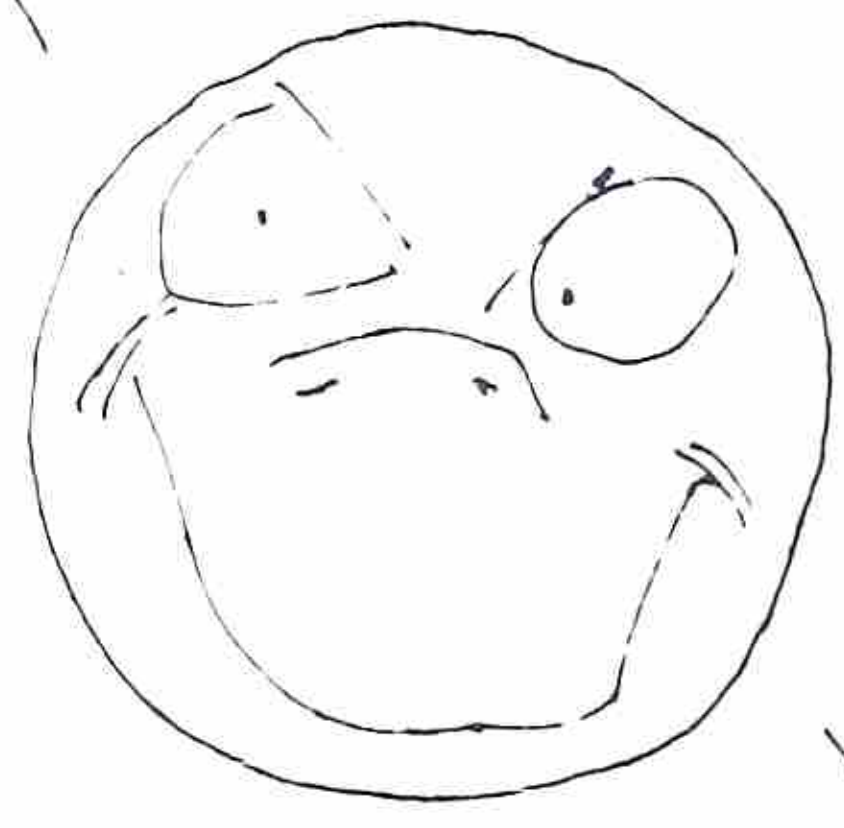
Doinua: "Iparragirre abila dela"

Nere **txerria** eta **txakurra**
txeirindulari azkarrak,
larunbatetan ibiltzen dira
eginez **txango** ederrak.
Txepetxak ta eperrak,
oso moko okerrak,
txeirindulak ikustean
txio-txioka gordetzen dira
txabola txiki batean.

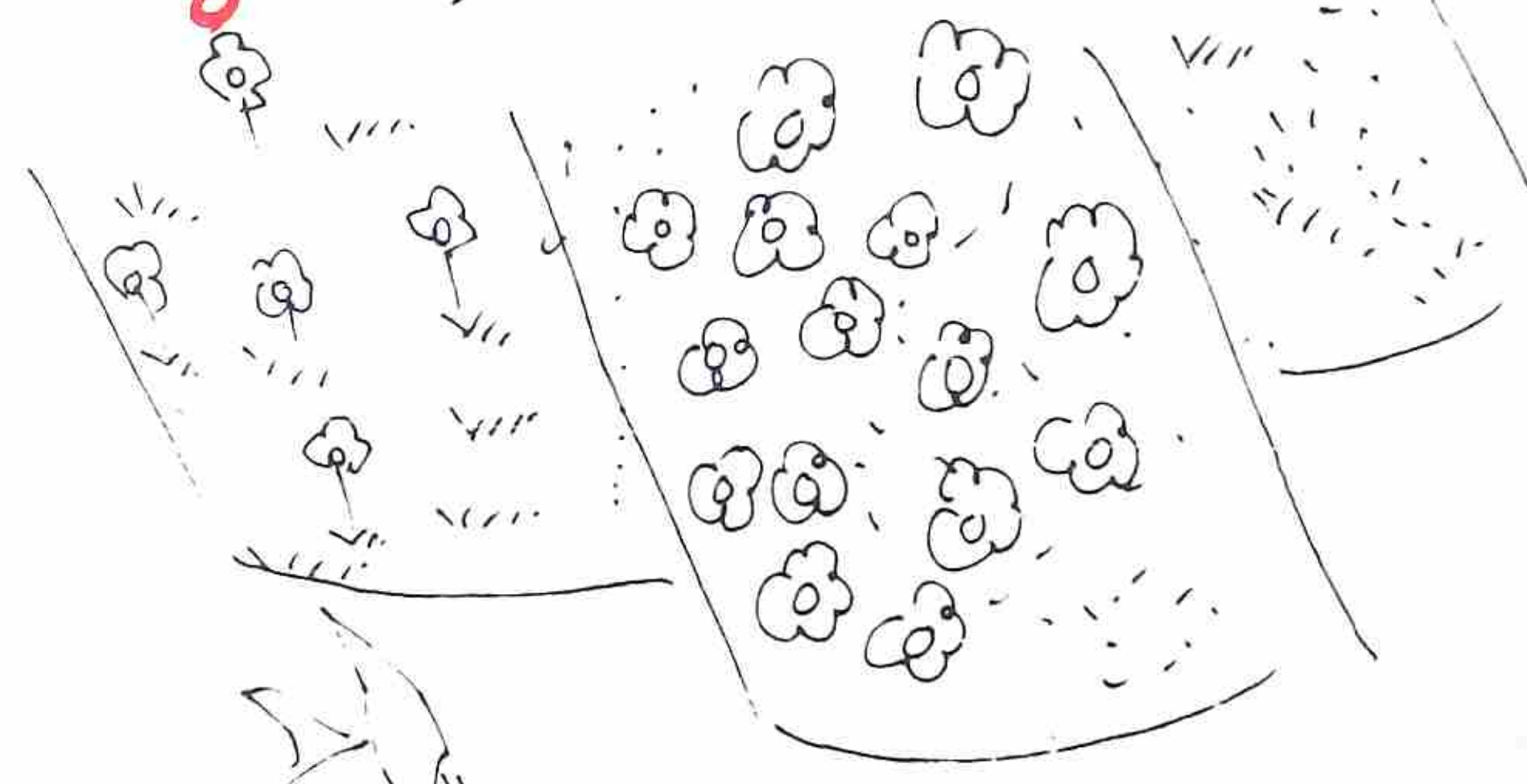

eguzkia

zelaiak lorez

zaldia

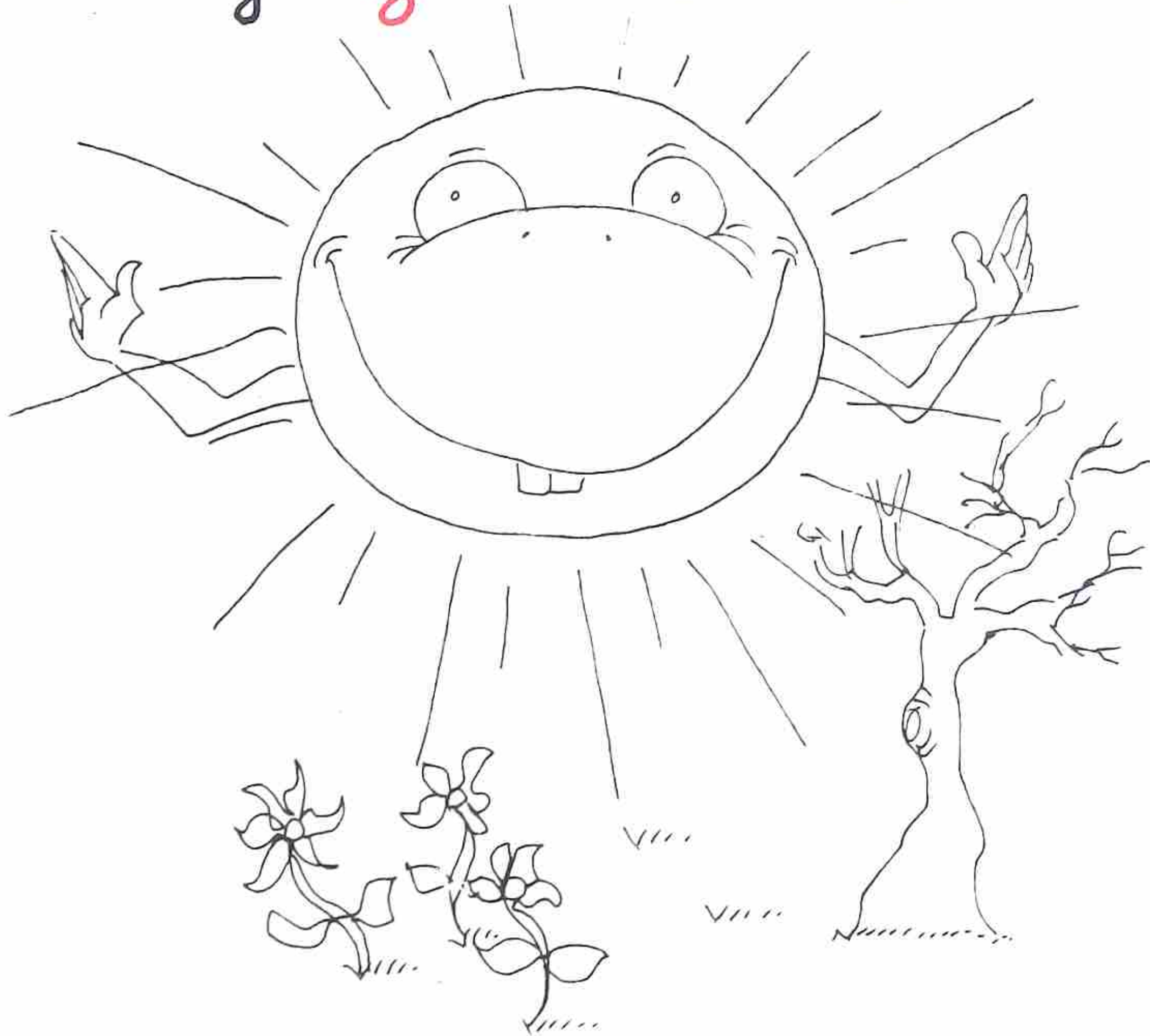

Doinua: "Paradisuko atean"

Ègu^gkiari eskerrak,
genbat gau^ga hain ederrak:
Gere^gi, a^ga, zelaiak lore^g,
zaldi, ^geg^gen ta muskerrak.

Ègu^gkiari eskerrak,
genbat gau^ga hain ederrak.

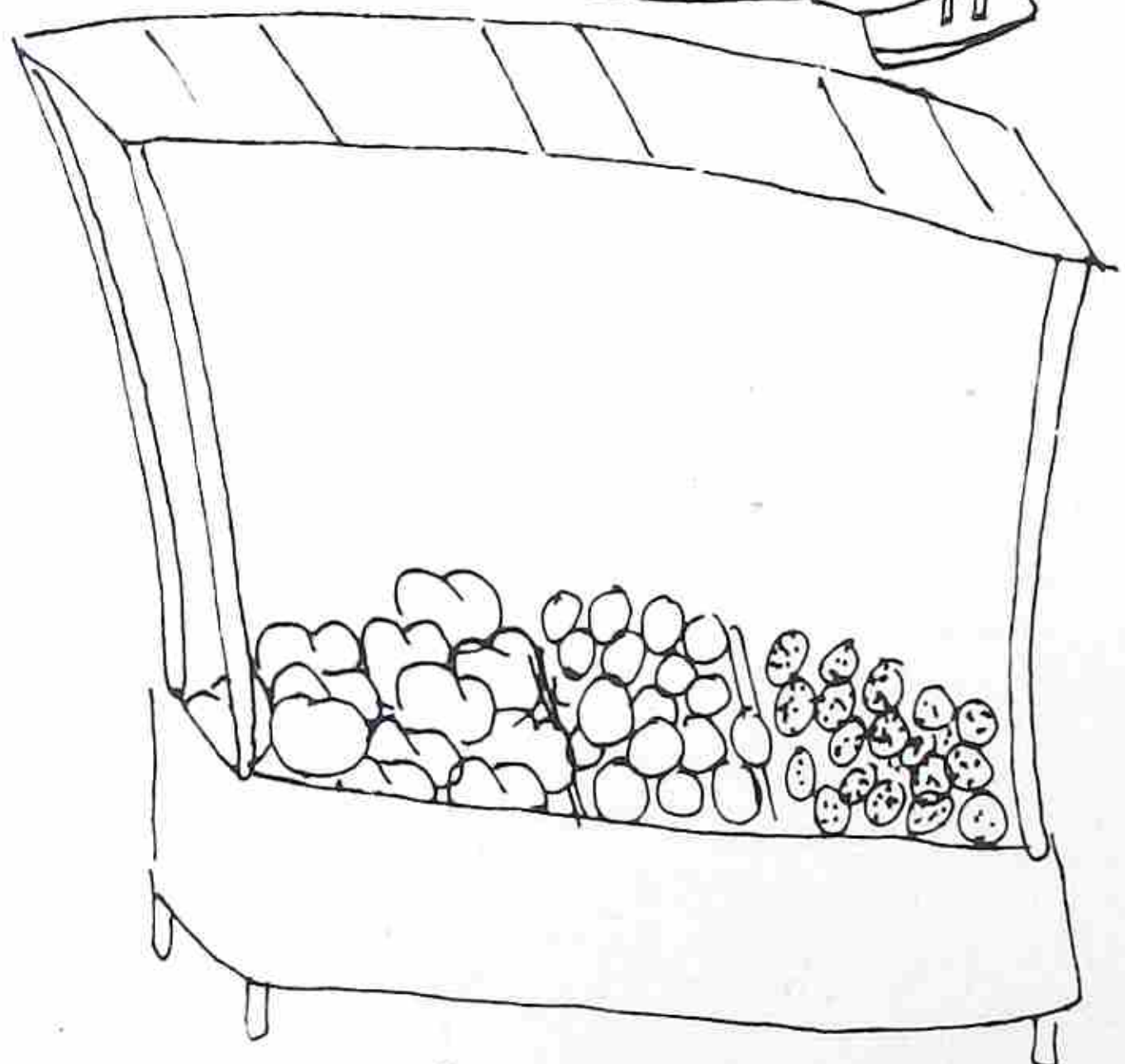
gizona

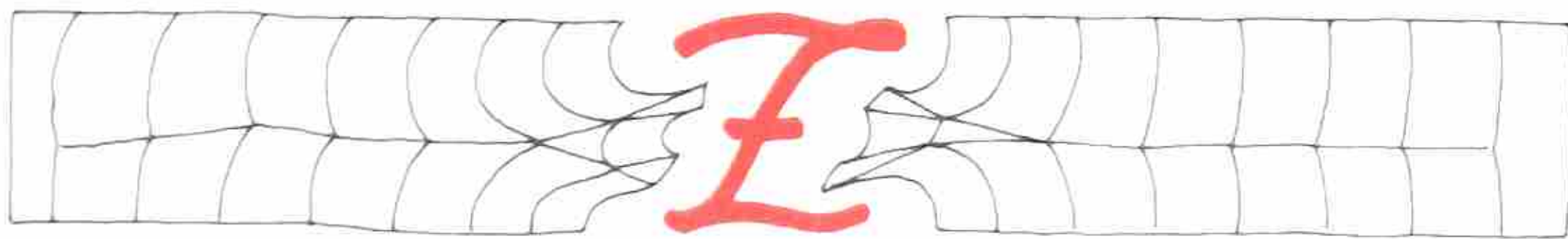

gizena

azoka

Donua: "Paradisuko atean"

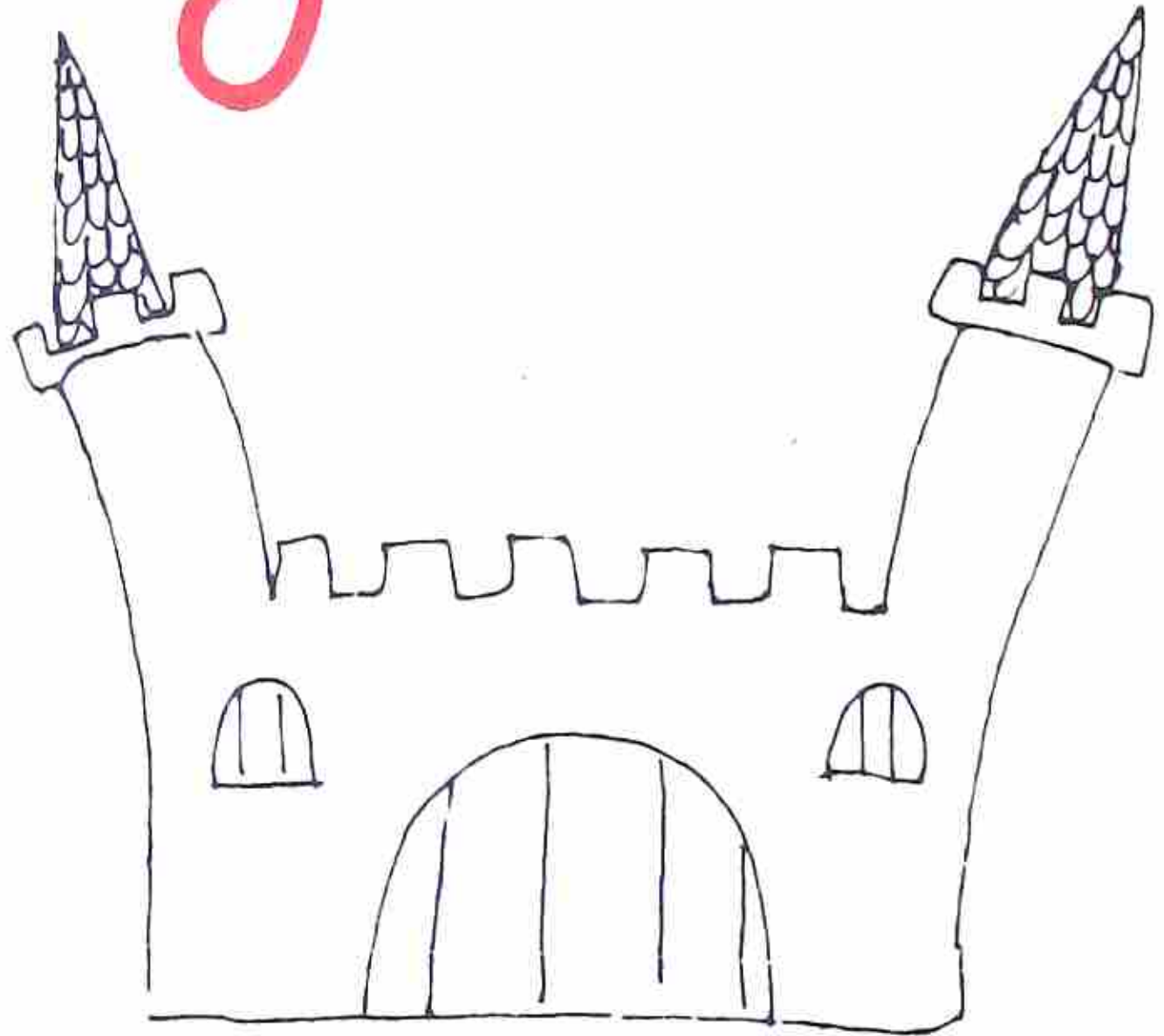
Zu gizon gizona zara,
eta zoaz azokara
aza gozokak, garza guriak
sartzeko azkar tripara.

Zu gizon gizona zara,
eta zoaz azokara.

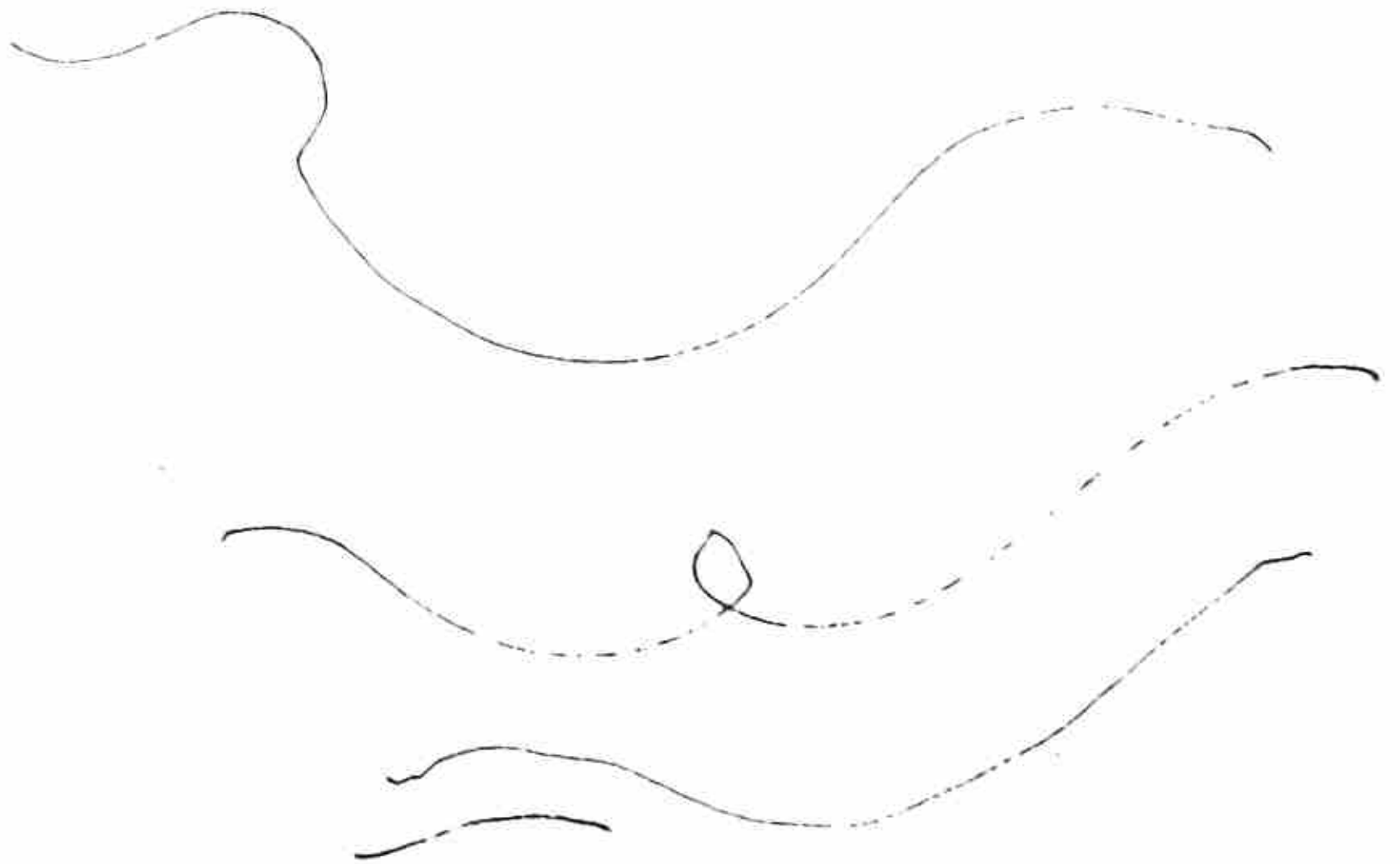

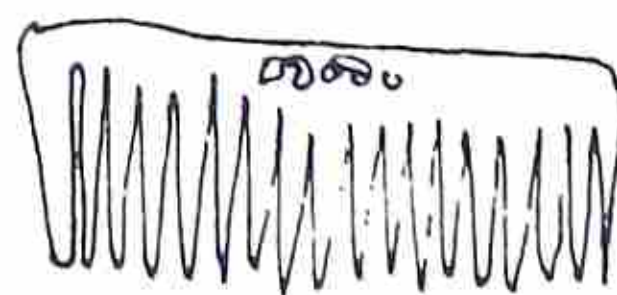
ga^ztelua

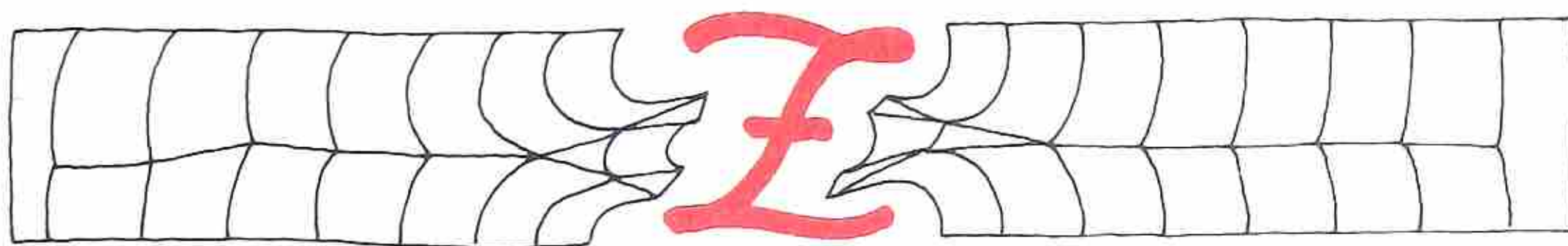

hai^zea

ovra^zea

Doiua: "Paradisuko atean"

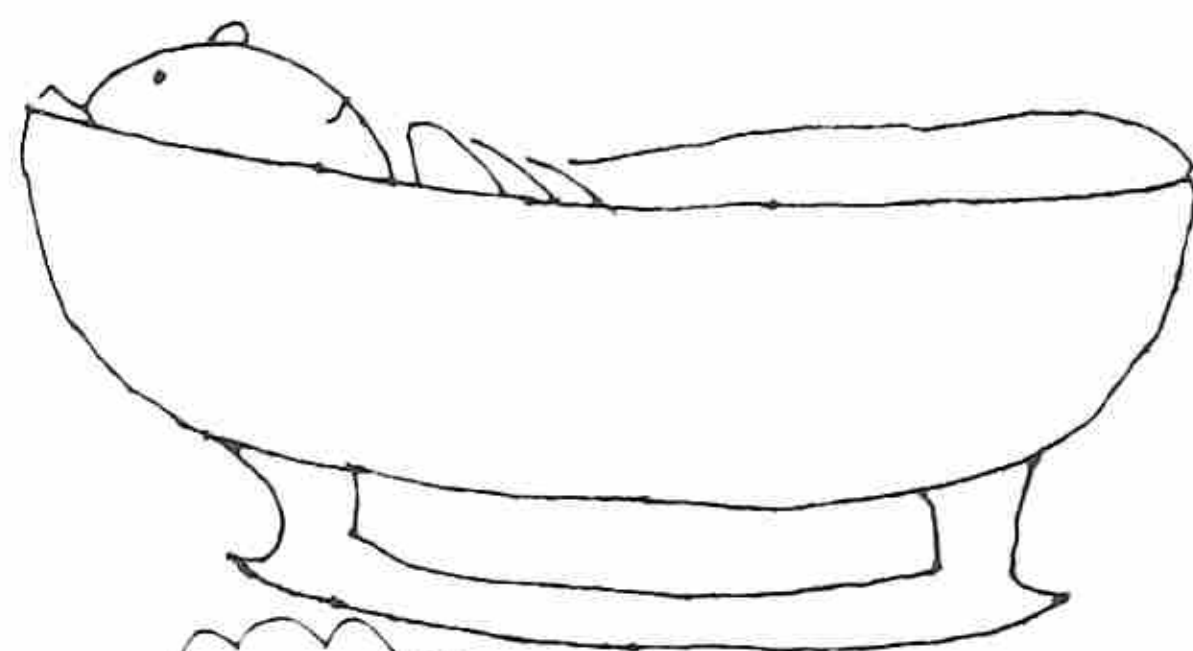
Gartzeluaren aurrean
haize zaharra indarrean:
orra tutzeko orain orra
zabal baten beharrean.

Gartzeluaren aurrean
haize zaharra indarrean.

sehaska

gurasoak

ikastola

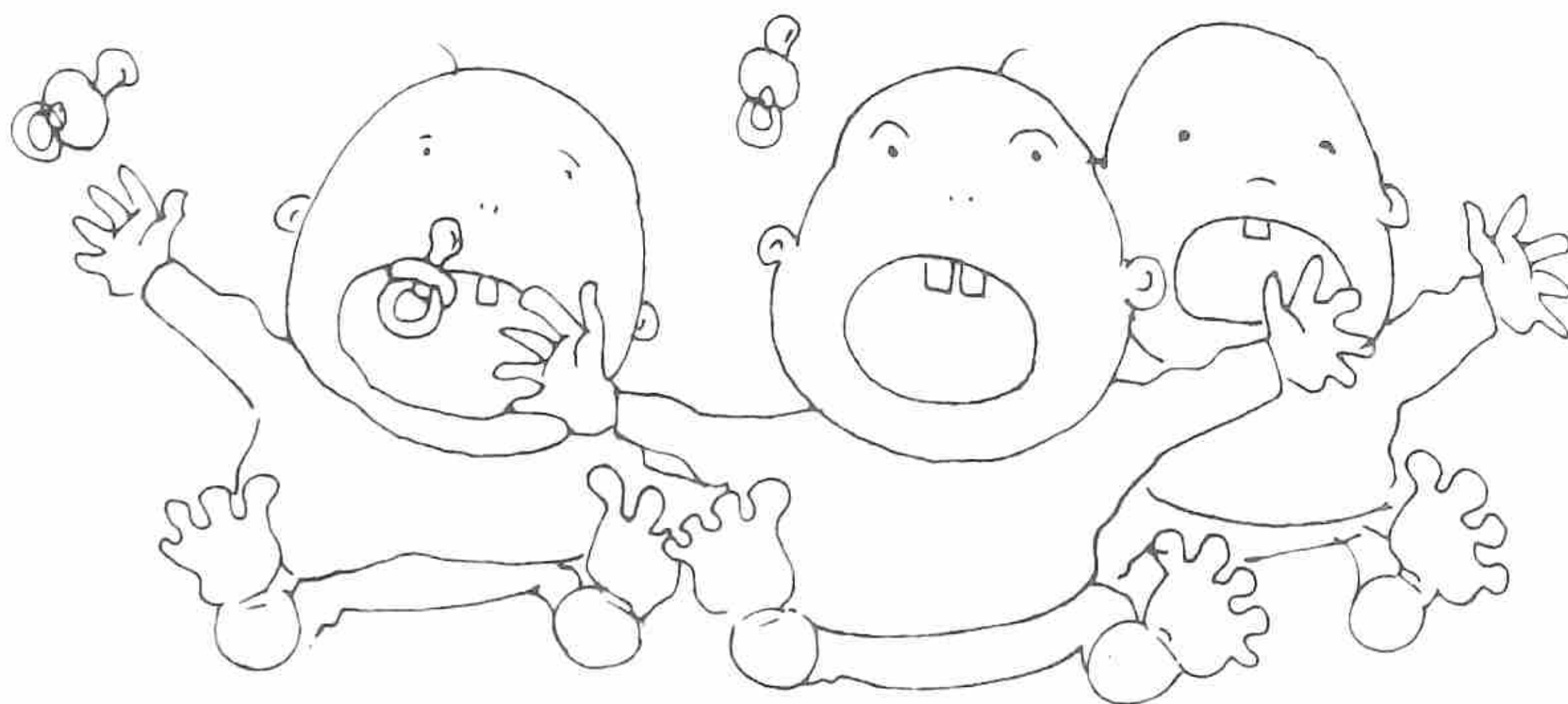

Doinua: "Ameriketara joan nintzan"

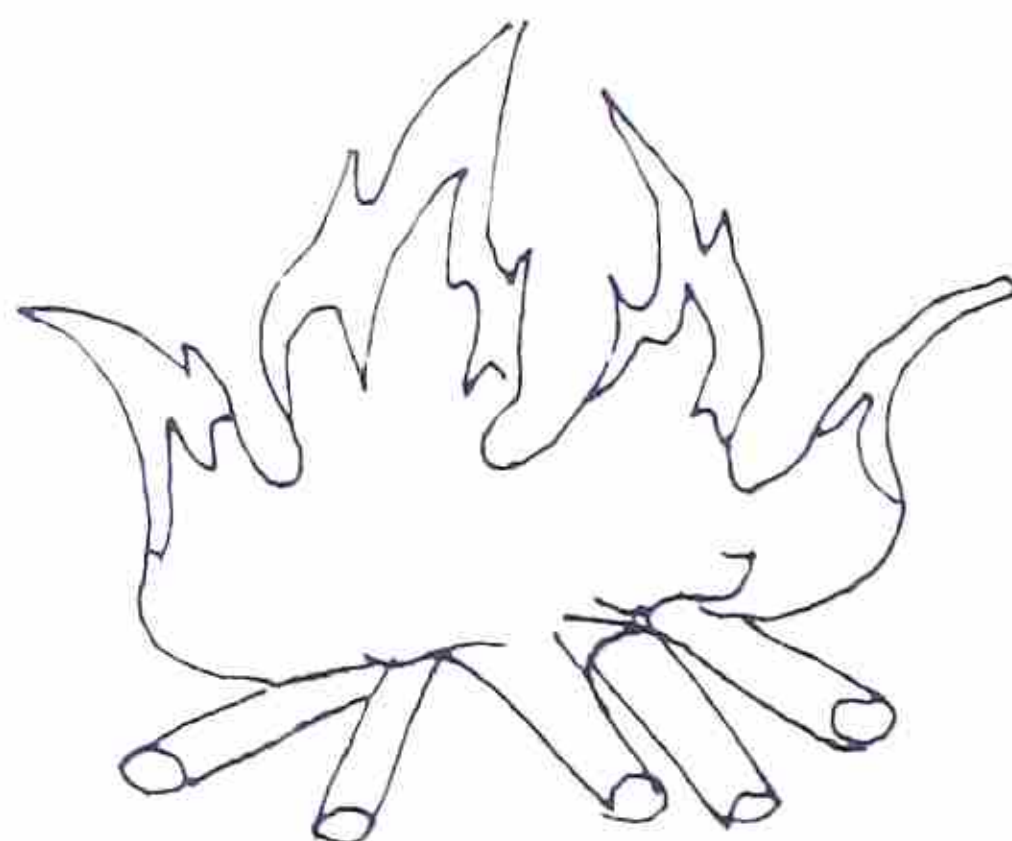
Euskaraz sehasatik
behar dugu hasi,
gurasoen eskutik joan ez
dadila ihesi.

Entzun, entzun: euskaraz hitzegin,
eta ikastolara lanera
inoiz ez hutsegin.

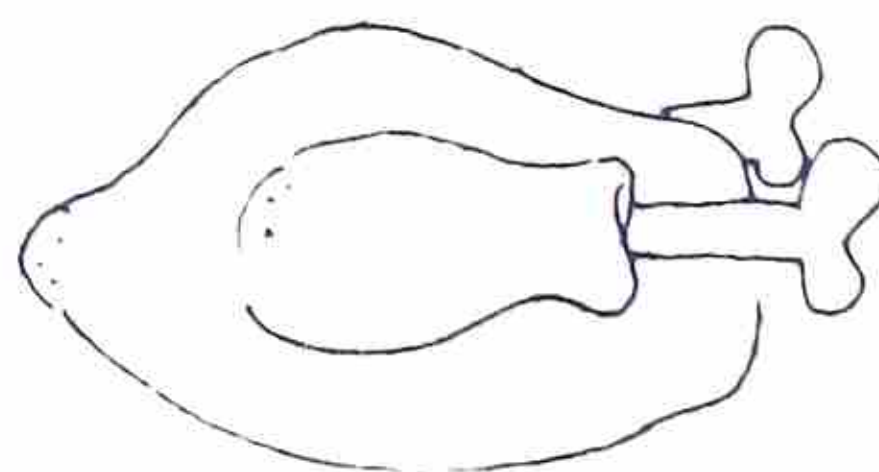

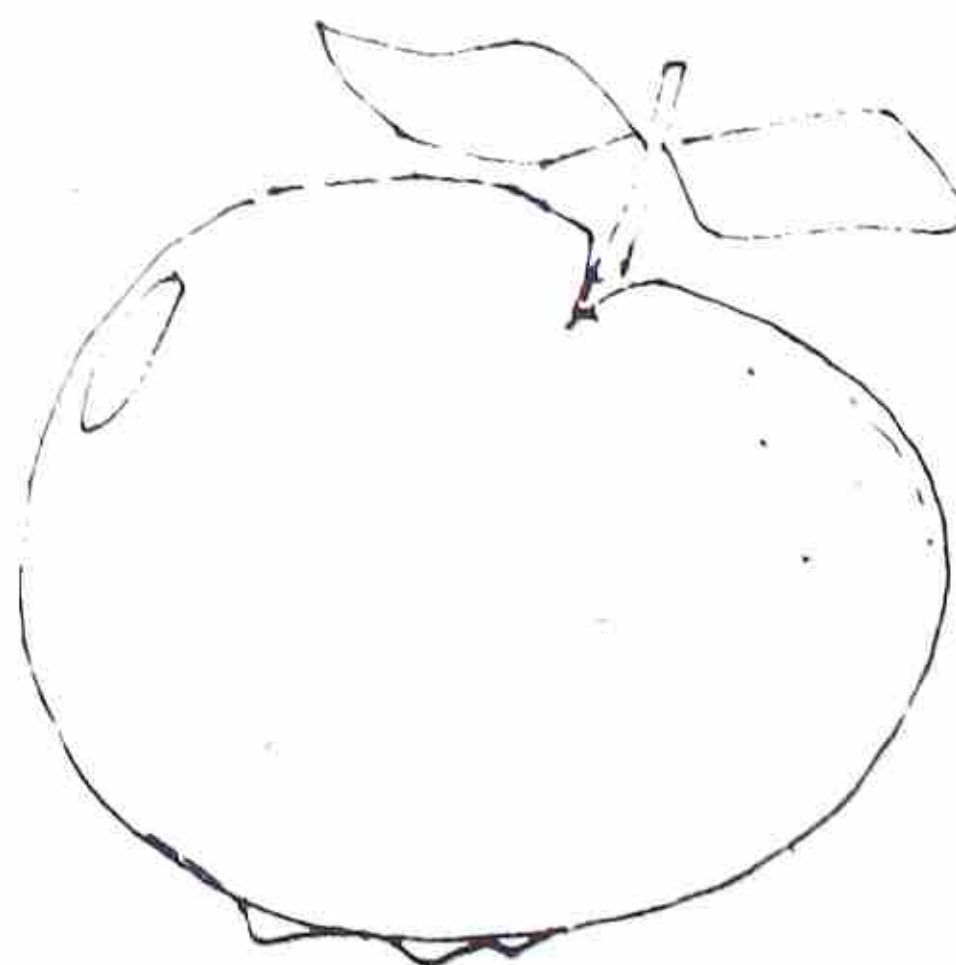
sua

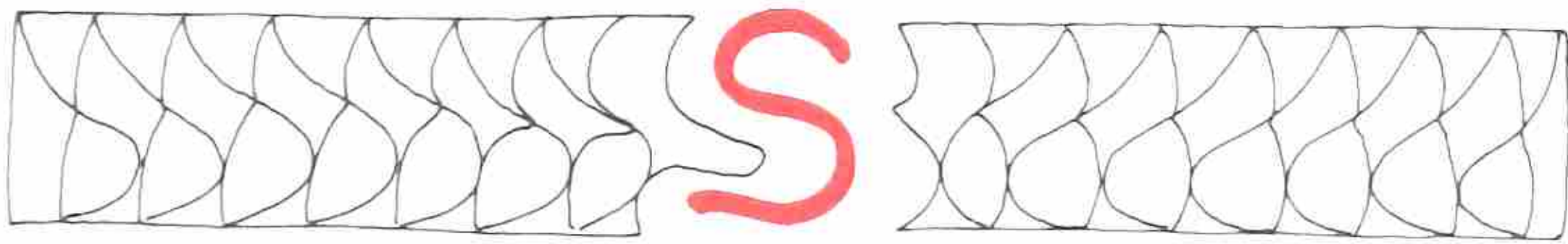

oilaskoa

sagarra

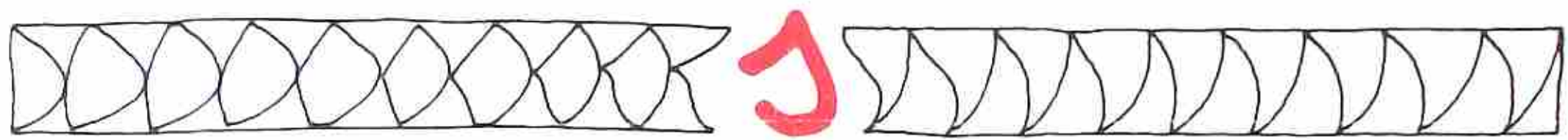
Doinua: "Ameriketara joan nuntzan"

Suari egur asko
sartu barra-barra.

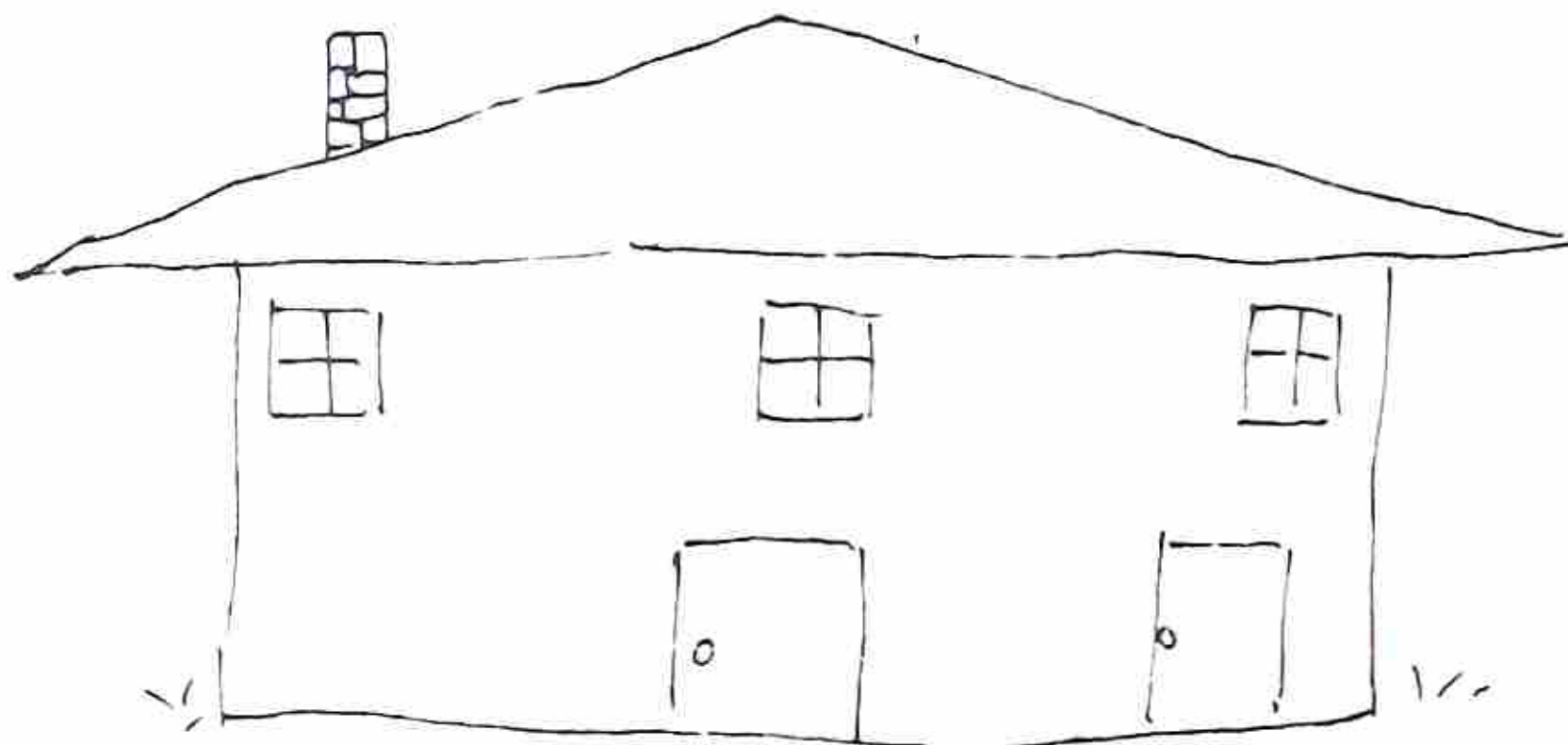
Prestatu behar ditut oilasko
esne ta sagarra.

Trein-trein, trein-trein, daukadan gosia,
laster irentsiko dut etxeeko
janari guzgia.

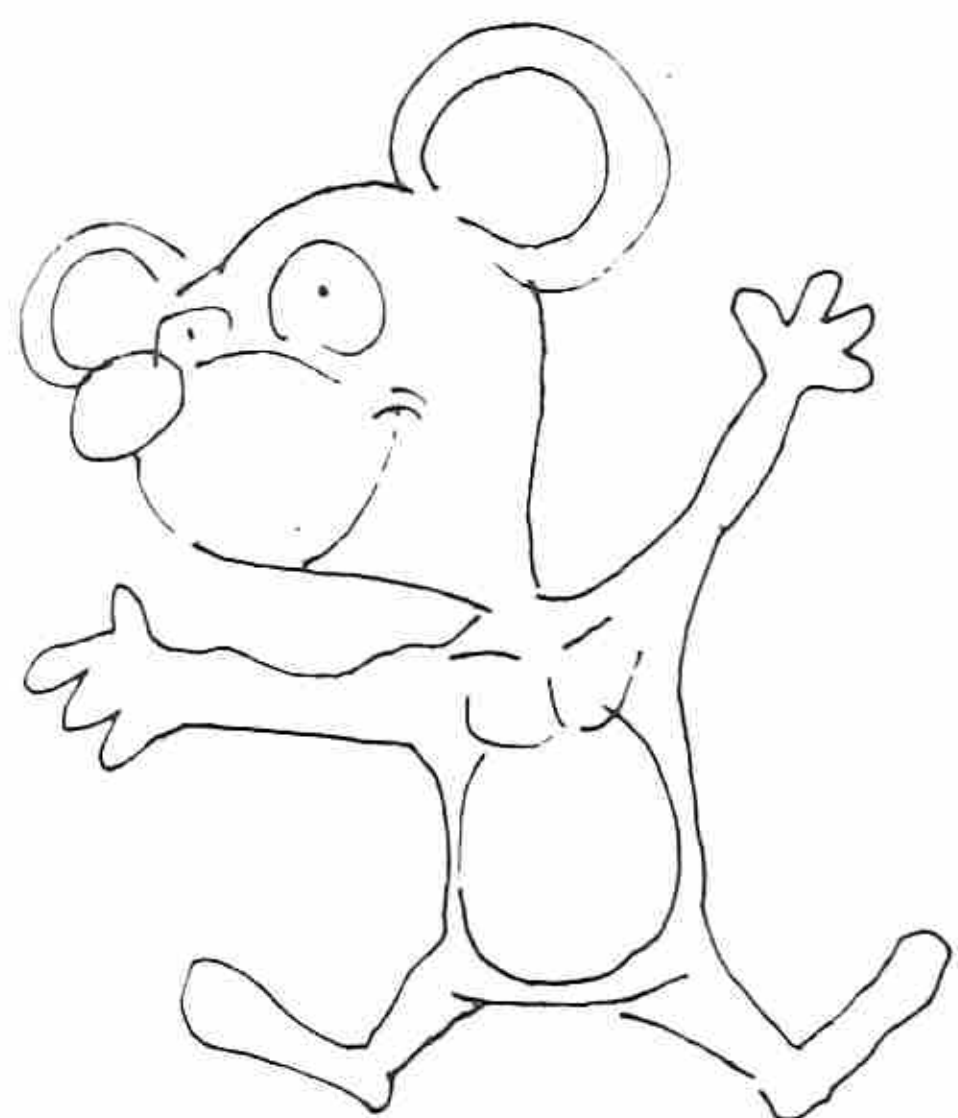

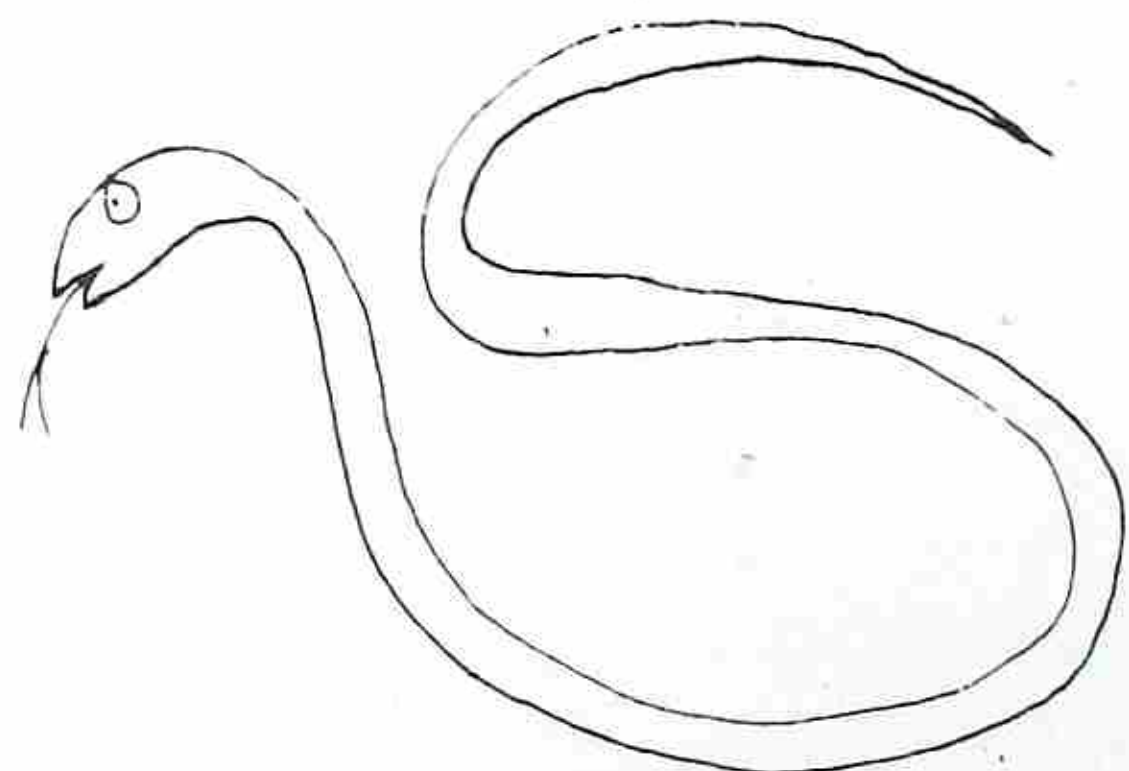
baservia

sagua

sugea

Doinua: "Ameriketara joan nintzan"

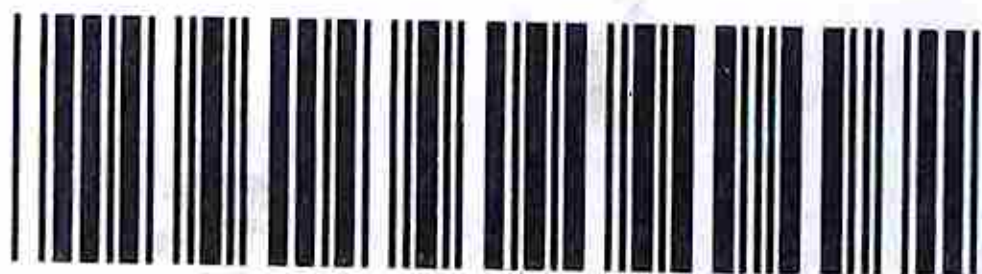
Saioa baserrian
bizi da kontentu.

Sagu, sugeak eta usoak
soberan ba ditu.

I-a...i-a... arrantza astoak,
jan du belarra, jan du pentsua
ta aza hostoak.

Sig.: I OHO-1 BER 9 87
mai Tit.: Letrak bertsoan : O.H.O. :
Aut.: Kazabon, Antton
Cód.: 1014266

EUSKAL LIBURU ETA KANTUEN ARGITALDARIA, S. A.

Esterlines, 10
Tf. 426319
Donostia

Pannecau, 52
Tf. 254390
64100 Baiona